

ВОЛТЕР

БАВИЛОНСКАТА ПРИНЦЕСА

Превод от френски: Боян Атанасов, —

chitanka.info

ГЛАВА I

Старият Белус, вавилонски цар, смяташе себе си за първия човек на Земята, защото всичките му царедворци му казваха това, а историографите му го доказваха. Това, което можеше да извини смешното му държане, беше, че действително неговите предшественици бяха изградили Вавилон тридесет хиляди години преди него, а той го беше украсил. Известно е, че дворецът му, построен сред обширен парк на няколко парасанги от Вавилон, се простираше между Тигър и Ефрат, които миеха тези омайни брегове. Неговият дом, чието лице бе дълго три хиляди стъпки, се издигаше до облаците. Терасата пред двореца бе заградена с колонада от бял мрамор, висока петдесет стъпки, и върху нея се издигаха колосалните статуи на всички царе и на всички велики мъже на империята. Тази тераса, която се състоеше от два реда тухли, покрити от единия до другия край с дебели оловни листа, беше насипана с дванадесет стъпки пръст и на нея бяха засадили гори от маслинови, портокалови и лимонови дървета, кокосови и финикови палми, карамфилови и канелови дървета, които образуваха непроницаеми за слънчевите лъчи сводове. Извличани с помпи през сто кухи колони, водите на Ефрат се изкачваха до тези градини и изпълваха обширни мраморни басейни, после се спущаха по други канали и минаваха през парка, където образуваха водопади шест хиляди стъпки дълги и сто хиляди водоскока, чиято височина едва можеше да се види, накрая тези води се завръщаха в Ефрат, откъдето бяха дошли. Градините на Семирамида, които учудиха Азия няколко века по-късно, бяха само бледо подражание на тези древни чудеса, защото по времето на Семирамида всичко вече започваше да се изражда както у мъжете, така и у жените.

Но най-възхитителното нещо във Вавилон, това, което затъмняваше всичко останало, беше единствената дъщеря на царя, на име Формозанта. По нейни портрети и статуи векове по-късно Праксител бе изваял своята Афродита и онази, която се нарича Венера

с хубавия задник. О Небе, каква разлика между оригинала и копията! Затова Белус се гордееше повече с дъщеря си, отколкото с царството си. Тя беше осемнадесетгодишна: трябваше ѝ съпруг, достоен за нея. Но къде да се намери съпруг? Един стар оракул беше предсказал, че Формозанта ще принадлежи на онзи, който може да опъне лъка на Нимруд. Този Нимруд, ловецът силен пред Господа, бе оставил един лък, дълъг седем вавилонски стъпки, направен от абаносово дърво, потвърдо от желязото, което се извлича от кавказките планини и се обработва в ковачниците на Дербент. От времето на Нимруд никой смъртен не бе успял да опъне този чудесен лък.

Казано беше също така, че ръката, която ще опъне този лък, ще убие най-страшния и най-опасния лъв, който един ден ще бъде пуснат в парка на Вавилон. Но това не беше всичко: стрелецът с този лък, победителят на лъва, ще повали всичките си съперници, при това той ще бъде най-умният, най-прекрасният и най-добродетелен мъж на света и ще притежава най-рядкото нещо, което съществува в цялата Вселена.

Трима царе, египетският фараон, индийският шах и великият скитски хан, се представиха и се осмелиха да си оспорват Формозанта. Белус определи деня и мястото на турнира в най-отдалечения край на своя парк — там, където водите на Тигър и Ефрат се събират и ограждат едно широко пространство. Около мястото на турнира изградиха мраморен амфитеатър, който можеше да побере петстотин хиляди души. Срещу амфитеатъра се издигаше тронът на царя, който щеше да се яви с Формозанта, заобиколен от целия си двор; отляво и отдясно, между трона и амфитеатъра, бяха поставени тронове за тримата царе и кресла за всички други владетели, които биха дошли да видят тази височайша церемония.

Египетският цар, възседнал бика Апис и държейки в ръка образа на Изиди, пристигна пръв. Той бе придружен от две хиляди жреци, облечени в ленени плащове, по-бели и от сняг, от две хиляди евнуси, две хиляди магьосници и две хиляди войници.

Царят на Индия пристигна скоро след него, седнал в колесница, теглена от дванадесет слона. Неговата свита беше още по-многобройна и по-блестяща от свитата на египетския фараон.

Последен се яви царят на скитите. Той водеше със себе си само избрани воители, въоръжени с лъкове и стрели. Яздеше на великолепен

тигър, който той бе сам укротил и който беше висок колкото най-хубавите персийски коне. Внушителен и величествен на ръст, този монарх надвишаваше съперниците си, неговите ръце, жилести и бели, сякаш вече опъваха лъка на Нимруд.

Тримата владетели се поклониха най-напред пред Белус и Формозанта. Египетският цар подари на принцесата два от най-хубавите нилски крокодила, два хипопотама, две зебри, два египетски плъха и две мумии заедно с книгите на великия Хермес, които той смяташе за най-рядкото нещо на земята.

Царят на Индия ѝ подари сто слона, които носеха на гърба си по една кула от позлатено дърво, и постави в краката ѝ „Вейдама“^[1], написан собственоръчно от самия Ксака^[2].

Царят на скитите, който не знаеше нито да чете, нито да пише, ѝ подари сто бойни коня, покрити с наметки от черни лисичи кожи.

Принцесата сведе очи пред женихите и им се поклони със скромна и благородна изисканост.

Белус заповяда да отведат монарсите до тронове, които им бяха приготвени.

— Защо нямам три дъщери? — каза си той. — Щях да ощастливя шест души днес.

След това той разпореди да се тегли жребий кок пръв да опита лъка на Нимруд. Поставиха имената на тримата женихи в един златен шлем. Името на египетския цар бе изтеглено първо, след това излезе името на царя на Индия. Скитският цар погледна лъка и съперниците си и не остана недоволен, че е трети поред.

Докато траеше подготовката на това блестящо състезание, двадесет хиляди пажове и двадесет хиляди момичета, без да се суетят, разнасяха разхладителни напитки на зрителите, като минаваха между редиците мраморни пейки. Всички бяха съгласни, че боговете са създали царете само за да може всеки ден да има празненства, и то — разнообразни, че животът е много кратък, за да може да се използва другояче, че съдебните дела, сплетните, войните, споровете между свещениците, които поглъщат човешкия живот, са неща ужасни и нелепи, че човек е роден само за радости, че той не би обичал така страстно и постоянно удоволствията, ако не беше създаден за тях, че същината на човешката природа е да се наслаждаваме и че всичко

останало е лудост. Тази отлична нравственост не е била никога опровергана освен от фактите.

Тъкмо щяха да започнат изпитанията, които щяха да решат съдбата на Формозанта, и ето че пред оградата се яви един непознат младеж, възседнал ликорна и съпровождан от един слуга също на ликорна, който държеше в ръката си една едра птица. Стражата се изненада, когато видя новодошлите, и реши, че младежът изглежда като някакво божество. Непознатият имаше, както се казва оттогава, глава на Адонис върху Херкулесово тяло. Той беше олицетворение на величието и грацията. Неговите черни вежди и дълги руси коси, смесица на два вида красота, непозната във Вавилон, очароваха всички присъстващи. Целият амфитеатър стана на крака, за да го види по-добре. Всички жени от двореца впериха учудени погледи в него. Дори самата Формозанта, която бе свела поглед, повдигна очи и се изчерви. Тримата царе побледняха: сравнявайки Формозанта с непознатия, всички зрители започнаха да викат:

— Няма на света друг младеж, който да е равен по красота на принцесата.

Разпоредителите, вцепенени от учудване, го запитаха дали е цар. Чужденецът отговори, че няма тази чест, но че е дошъл много отдалеч, защото е любопитен да види дали има царе, достойни за Формозанта. Отведоха го на първия ред на амфитеатъра заедно със слугата му, двете ликорни и птицата. Той дълбоко се поклони на Белус, на дъщеря му, на тримата царе и на всички присъстващи; после седна на мястото си, като се изчерви. Двете ликорни легнаха в краката му, птицата кацна на рамото му, а слугата, който носеше една малка торба, седна до него.

Състезанията започнаха. Извадиха лъка на Нимруд от неговия златен калъф. Главният церемониалмайстор, последван от петдесет пажове и предшестван от двадесет тръбачи, го поднесе на египетския цар, който заповяда на жреците си да го благословят. След това постави лъка на главата на бика Апис, напълно уверен, че ще спечели първата победа. Той слезе в средата на арената, опита се да го опъне, изчерпа силите си и започна да се гърчи така, че целият амфитеатър избухна в смях и дори Формозанта се усмихна.

Неговият велик изповедник се приближи до него.

— Нека ваше величество се откаже от тази празна чест — му каза той, — това е чест само за мускулите и сухожилията. Вие ще

победите във всичко останало, ще победите лъва, тъй като имате сабята на Озирис. Вавилонската принцеса ще принадлежи на владетеля, който има най-голям ум, а вие отгатвате загадки, тя трябва да се омъжи за най-добродетелния, а вие сте такъв, защото сте възпитан от египетските жреци, трябва да я спечели най-щедрият, а вие дадохте двата най-хубави крокодила и двата най-хубави плъха, които имаше в Делтата, вие притежавате бика Апис и книгите на Хермес, които са най-рядкото нещо в цялата Вселена. Никой не може да ви оспори Формозанта.

— Прав сте — отвърна египетският цар и седна отново на трона си.

Отидоха да поднесат лъка на царя на Индия. Петнадесет дни след това той имаше пришки по ръцете и се утеши, смятайки, че и царят на скитите няма да има по-голям успех от него.

Скитът на свой ред се залови с лъка. У него силата се съчетаваше с ловкост и лъкът като че ли доби известна гъвкавост в ръцете му, той го изви малко, но не успя да го опъне докрай. Амфитеатърът, който заради приветливото лице на този владетел бе склонен към него, ахкаше съчувствено на слабия му успех и смяташе, че красивата принцеса никога няма да се омъжи.

Тогава непознатият младеж слезе с един скок на арената и се обърна към царя на скитите.

— Нека ваше величество не се учудва, че не е успял напълно — каза му той. — Тези лъкове от абанос се изработват в моята страна. За да го опънеш, се, изисква особен похват; вие направихте много повече, като го извихте, отколкото бих направил аз, като го опъна докрай.

Той взе бързо една стрела, постави я върху тетивата, опъна лъка на Нимруд и изпрати стрелата далеч отвъд оградата. Един милион ръце изръкопляскаха на това чудо. Вавилон ехтеше от приветствени викове и всички жени казаха: „Какво щастие, че едно тъй красиво момче има такава сила!“

След това измъкна от джоба си малка дъсчица от слонова кост, написа върху нея нещо със златна игла, завърза плочката за лъка и го поднесе на принцесата с такава грация, която възхити всички присъстващи. След това скромно отиде до мястото си и седна между птицата и слугата си. Цял Вавилон беше изненадан, тримата царе бяха смутени, но непознатият сякаш не забелязваше това.

Формозанта се учуди още повече, когато прочете следните стихове на хубав халдейски език, написани върху плочката от слонова кост, която бе завързана за лъка:

*Лъкът на Нимруд е лък на войната,
лъкът на любовта е лък на щастието.
Вие носите този лък. Чрез вас този бог победител
е станал господар на земята.
Трима могъщи царе, трима съперници,
се осмеляват да претендират за честта да ви
харесат.
Не зная кого ще предпочете вашето сърце,
но на щастливеца целият свят ще завижда.*

Този малък мадригал не разсърди принцесата. Той беше критикуван от някои стари благородници, които казаха, че някога, в доброто старо време, поетът би сравнил Белус със слънцето, Формозанта с луната, врата ѝ с кула, а гърдта ѝ с крина брашно. Те казаха, че чужденецът няма никакво въображение и че не спазва правилата на истинската поезия, но всички дами намериха стиховете за много изискани. Те се възхищаваха, че един мъж, който опъваше така добре лък, може да прояви такова остроумие. Почетната дама на принцесата ѝ каза:

— Госпожице, ето дарби, от които няма никаква полза. За какво ще послужат на този младеж неговото остроумие и лъкът на Белус?

— За да спечели възхищението на хората — отвърна Формозанта.

— О — рече почетната дама през зъби, — още един мадригал и той може да спечели и любов.

Междувременно, след като се посъветва със своите маги, Белус обяви, че никой от тримата царе не е успял да опъне лъка на Нимруд, но че понеже все пак трябва да омъжи дъщеря си, тя ще принадлежи на оногова, който повали големия лъв, хранен нарочно за тази цел в дворцовата менажерия. Египетският цар, който беше закърмен с мъдростта на своята страна, намираще, че е много смешно един цар да се излага на диви зверове, за да може да се ожени. Признаваше, че да

се спечели Формозанта, е голяма награда, но същевременно твърдеше, че ако лъвът го разкъса, той никога няма да може да се ожени за тази красива вавилонянка. Царят на Индия споделяше чувствата на египтянина. И двамата заключиха, че вавилонският цар се подиграва с тях, че трябва да докарат армии, за да го накажат, че имат достатъчно поданици, за които ще бъде голяма чест да умрат в служба на своите господари, без това да струва и косъм от свещените глави на техни величества, и че лесно ще свалят от престола вавилонския цар, след което ще теглят жребий за красивата Формозанта.

След като се споразумяха така, двамата царе изпратиха, всеки в своята страна, бърза заповед да се събере войска от триста хиляди души, за да отвлекат Формозанта.

Царят на скитите обаче излезе сам на арената с гол ятаган в ръка. Той не беше лудо влюбен в прелестите на Формозанта. До този миг славата бе единствената му страст и тя го бе довела във Вавилон. Искаше да покаже, че докато индийският и египетският цар са достатъчно благоразумни, за да не се излагат на опасността да се борят срещу лъв, той е достатъчно храбър, за да не избегне този бой, и ще съумее да запази честта на короната. Неговата рядка смелост не му позволяваше да прибегне до помощта на своя тигър. Той излиза напред сам, леко въоръжен, покрит със стоманен шлем, украсен със злато, от който се спускаха три белоснежни конски опашки.

Пуснаха срещу него най-огромния лъв, който някога е бил отхранван в планините на Антиливан. Неговите страшни нокти явно можеха да разкъсат тримата царе наведнъж, а чудовищната му уста да ги погълне. Целият амфитеатър кълтеше от неговия страхотен рев. Двата горди борци се спуснаха един срещу друг тичешком. Храбрият скит заби меч си в устата на лъва, но острието срещна един от неговите дебели зъби, които нищо не може да пробие, и се разби на късове. Горското чудовище, побесняло от нанесената му рана, вече впиваше кървавите си нокти в хълбоците на монарха.

Развълнуван от опасното положение, в което се бе озовал този храбър цар, непознатият младеж скочи на арената по-бързо и от светкавица. Той отсече главата на лъва със същата сръчност, с която в нашите карузели млади сръчни рицари отнасят нарисувани мавритански глави или пръстени.

След това измъкна една малка кутия, поднесе я на скитския цар и му каза:

— В тази кутийка ваше величество ще намери истински росен, който расте в моята страна. С него вашите славни рани ще бъдат излекувани мигновено. Единствено случайността ви попречи да победите лъва. Въпреки това вашата храброст е достойна за възхищение.

По-чувствителен към признанието, отколкото към завистта, скитският цар благодари на своя спасител. След като го прегърна нежно, той се върна в палатката си, за да сложи росен върху раните си.

Непознатият даде лъвската глава на слугата си и той, след като я изми с много вода на голямата чешма, която беше под амфитеатъра, и след като изцеди всичката кръв от нея, извади от торбата си клещи, измъкна четиридесетте зъба на лъва и на тяхно място постави четиридесет диаманта от еднаква големина. С обичайната си скромност господарят му се върна на мястото си и даде лъвската глава на птицата.

— Красива птицо — рече той, — отнеси в краката на Формозанта този скромнен дар в знак на почит.

Птицата отлетя, носейки в ноктите си ужасния трофей, поднесе го на принцесата, като наведе смирено врат и се сниши пред нея. Четиридесетте брилянта заслепиха всички очи. В разкошния Вавилон още не познаваха такова великолепиe: смарагдът, топазът, сапфирът, гранатът се считаха за най-скъпоценните украшения. Белус и целият му двор бяха възхитени. Птицата, която поднесе този дар, ги изненада още повече. Тя имаше големината на орел, но очите ѝ бяха толкова благи и нежни, колкото очите на орела са горди и заплашителни. Клюнът ѝ беше розов и в него сякаш имаше нещо от красивата уста на Формозанта. Вратът ѝ бе събрал всички цветове на дъгата, но по-живи и по-блестящи. Перата ѝ искряха с хилядите оттенъци на златото. Краката ѝ изглеждаха като направени от сребро и пурпур, опашките на красивите птици, които по-късно впрягаха в колесницата на Юнона, не можеха да се сравнят с нейната.

Вниманието, любопитството, почудата и възторгът на целия двор бяха разделени между четиридесетте диаманта и птицата. Тя бе кацнала на балюстрадата между Белус и дъщеря му Формозанта, която я галеше, милваше и целуваше. Птицата сякаш приемаше тези ласки с

удоволствие, примесено с уважение. Когато принцесата я целуваше, тя ѝ връщаше целувките и след това я гледаше с умилени очи. Когато принцесата ѝ поднасяше бисквити и фъстъци, тя ги вземаше с пурпурно-сребърния си крак и ги поднасяше към клюна, си с неизмерима грация.

Белус, който внимателно разгледа диамантите, прецени, че цяла една провинция на неговото царство едва ли би могла да си позволи да плати един тъй богат подарък. Той заповяда да приготвят за непознатия още по-великолепни дарове от онези, които бяха, предназначени за тримата монарси. „Този младеж — казваше той — е несъмнено син на китайския цар или на онази част от света, която се нарича Европа и за която съм чувал да се говори, или пък е от Африка, която, както казват, е съседна на египетското царство.“ Той веднага изпрати своя пръв оръженосец да поздрави непознатия и да го запита дали не е господар на една от тези империи, както и да узнае защо е дошъл само с един слуга и една торбичка, щом притежава такива чудни съкровища.

Докато първият оръженосец отиваше към амфитеатъра, за да изпълни поръчението на царя, ето че пристигна още един слуга, възседнал ликорна. Обръщайки се към младежа, този слуга му каза:

— Ормар, баща ви е пред края на живота си и аз дойдох да ви обадя това.

Непознатият вдигна очи към небето, няколко сълзи капнаха от очите му и той отговори само с една дума:

— Да вървим.

Първият оръженосец, след като поднесе поздравленията на Белус на победителя на лъва, на дарителя на четиридесетте диаманта и господар на красивата птица, запита слугата на кое царство е владетел бащата на този млад герой. Слугата отговори:

— Баща му е стар овчар, който е много обичан в нашия край.

По време на този кратък разговор непознатият беше вече възседнал една ликорна. Той каза на първия оръженосец:

— Господарю, благоволете да предадете на Белус и дъщеря му, че поднасям в нозете им моята почит. Осмелявам се да я помоля да се грижи много за птицата, която ѝ оставям. Тя е единствената в света, каквато е и самата принцеса.

С тези думи той препусна като светкавица, двамата слуги го последваха и скоро те се загубиха от погледа на всички.

Формозанта не можа да се въздържи да не извика високо. Обръщайки се към амфитеатъра, където бе седял нейният господар, птицата изглеждаше много огорчена, че вече не го вижда там. След това загледа втренчено принцесата и потърка леко клюна си о красивата ѝ ръка, сякаш обещаваще да ѝ служи.

По-изненадан от всеки друг път, когато научи, че този тъй необикновен младеж е син на овчар, Белус не можеше да повярва това. Заповяда да ги настигнат, но скоро му съобщиха, че ликорните, които тримата мъже язدهа, не могат да бъдат настигнати, защото галолират така, че навярно изминават по сто левги на ден.

---

[1] Вейдам — едно от наименованията на „Ведите“, свещените книги на брамините. ↑

[2] Ксака — изопачена форма на името Сакия Муни (Буда). ↑

ГЛАВА II

Всички разискваха върху това странно приключените и се губеха в празни догадки. Как може синът на един овчар да подари четиридесет едри диаманта? Защо язди на ликорна? Но напразно се питаха, а Формозанта галеше птицата потънала в дълбок размисъл.

Принцеса Алдея, нейна първа братовчедка, която беше много добре сложена и красива почти колкото Формозанта, ѝ каза:

— Братовчедке, не зная дали този млад полубог е син на овчар, но мен ми се струва, че той е изпълнил всичките условия, за да стане ваш съпруг. Опъна лъка на Нимруд, победи лъва и е много остроумен, защото начаса можа да напише доста хубави стихове. След като ви подари четиридесет огромни диаманта, не можете да отречете, че е най-щедрият човек. Притежава тази птица, която е най-рядкото нещо на Земята. Неговата добродетел е несравнима, защото, въпреки че можеше да остане при вас, той замина веднага, без да се колебае нито миг, щом чу, че баща му е болен. Предсказанието е изпълнено във всичките си точки с изключение на онази, която изисква да повали съперниците си, но той направи повече: спаси живота на единствения съперник, от когото би могъл да се страхува, а ако се касае да победи двамата други, сигурно не се съмнявате, че леко ще успее и в това.

— Всичко, което казвате, е свършено вярно — отвърна Формозанта. — Но възможно ли е най-великият човек и може би най-достойният за обич да бъде син на овчар?

Почетната дама се намеси в разговора и каза, че твърде често с думата „овчар“ биват наричани царете, наричат ги „овчари“, защото много ниско стрижат стадото си, и че това сигурно е била някаква лоша шега от страна на неговия слуга, че младият герой е дошъл с такава бедна свита само за да покаже колко високо над великолепието на царете стоят неговите качества и да спечели Формозанта само със собствените си достойнства.

Вместо отговор принцесата обсипа птицата си с хиляди нежни целувки.

Междувременно започнаха да готвят голям пир за тримата царе и за всичките владетели, които бяха дошли на празника. Дъщерята и племенниците на царя трябваше да бъдат домакини. Занесоха на царете подаръци, достойни за великолепието на Вавилон. Докато чакаше да поднесат обета, Белус събра своя съвет, за да обсъдят брака на красивата Формозанта, и ето как говори като голям политик:

— Вече съм стар и не зная какво да правя, нито кому да дам дъщеря си. Този, който я заслужи, е прост овчар, царят на Индия и царят на Египет са страхливци, царят на скитите ми допада доста, но не изпълни никое от наложените условия. Ще отида да се посъветвам още веднъж с гадателя. Докато ме чакате, разисквайте и ще вземем решение съобразно неговите думи, защото един цар трябва да се ръководи само от изричните повели на безсмъртните богове.

След това той отиде в своя параклис. Верен на своя обичай, гадателят му отговори с малко думи:

— Дъщеря ти ще бъде омъжена само когато пропътува света.

Озадаченият Белус се върна в съвета и предаде този отговор.

Всички министри хранеха дълбоко уважение към гадателите, всички бяха съгласни или се преструваха, че са съгласни, че гадателите са основата на религията, че разумът трябва да мълчи, когато те говорят, и че само благодарение на тях царете царуват над народите и магите царуват над царете, че без гадатели не би имало нито добродетел, нито мир на Земята. Най-после, след като проявиха най-дълбоко страхопочитание към гадателите, всички заключиха, че този гадател е прекалено дързък и не трябва да го слушат; че няма непорочно нещо за едно момиче, особено за дъщерята на великия вавилонски цар, да тръгне да обикаля, без да знае къде отива, че това е единственият начин да остане неомъжена или да склучи таен, срамен и смешен брак; с една дума, че този гадател е лишен от здрав разум.

Най-младият министър, който се казваше Онадаз и имаше повече ум от другите, каза, че оракулът несъмнено има предвид някакво пътуване до светите места и че той е готов да придружи принцесата. Съветът се съгласи с неговото мнение, но всеки предлагаше себе си за придружител. Царят реши, че принцесата може да отиде на триста парасанги по пътя за Арабия в един храм, чийто светец имаше славата, че може да помага на момичетата да се омъжат щастливо, и че ще бъде

придружавана от най-стария член на съвета. След това решение всички отидоха да вечерят.

ГЛАВА III

Сред градините, между два водопада, се издигаше една овална зала, триста стъпки в диаметър, чийто лазурен свод бе осеян със златни звезди, които представляваха всички съзвездия, заедно с планетите, всяка на истинското си място, и целият свод се въртеше, както се върти небето, от машини, невидими като онзи механизъм, който направлява движенията на небесните тела. Сто хиляди факли, поставени в цилиндри от планински кристал, осветяваха залата отвън и отвътре; върху един амфитеатрален бюфет бяха поставени двадесет хиляди златни съда и блюда. Срещу бюфета, върху дълги редици пейки, бяха насядали музиканти. Други два амфитеатъра бяха отрупани, единият с плодовете на всички годишни времена, а другият — с кристални амфори, в които блестяха всички вина на земята.

Сътрапезниците заеха местата си около една маса, върху която със скъпоценни, камъни бяха изобразени цветя и плодове. На красивата Формозанта бе определено място между царя на Индия и царя на Египет, а на красивата Алдея — до царя на скитите. Имаше около тридесетина владетели и до всеки от тях бе седнала една от най-красивите дами на двореца. Вавилонският цар седеше в средата срещу дъщеря си и изглеждаше, че съжاليا, загдето не можа да я омъжи, и същевременно е доволен, че може още да я задържи при себе си. Формозанта го помоли да ѝ разреши да постави птицата на масата до себе си. Царят намери това за напълно уместно.

Музиката, която се разнесе, даде пълна свобода на всеки владетел да забавлява съседката си. Пиршеството изглеждаше толкова приятно, колкото и пищно. На Формозанта поднесоха ястие, което нейният баща, царят, много обичаше. Принцесата каза, че трябва да го поднесат на негово величество. Птицата веднага хвана блюдото с възхитителна ловкост и го отнесе пред царя. На никоя вечеря сътрапезниците не са били по-учудени. Белус я обсипа с толкова милувки, колкото и дъщеря му. След това птицата хвъркна наново и се завърна при принцесата. Докато летеше, разгънатата ѝ опашка

изглеждаше толкова красива, разперените ѝ криле бяха тъй блестящо обагрени, златните ѝ пера блестяха тъй ослепително, че всички очи бяха вперени само в нея. Музикантите престанаха да свирят и седяха като вкаменени. Никой не ядеше, никой не говореше, чуваше се само шепот на възхищение. През цялата вечеря вавилонската принцеса я целуваше, без дори да помисли, че има царе на света. Индийският и египетският цар чувстваха как гневът и възмущението им растеше и всеки от тях си каза на ум, че трябва да си отмъсти и да ускори похода на своите триста хиляди войници.

Колкото до царя на скитите, той забавляваше красивата Алдея, неговото гордо сърце отминаваше без гняв липсата на внимание от страна на Формозанта и изпитваше към нея повече безразличие, отколкото озлобление.

— Красива е — казваше той, — признавам, но ми изглежда от онези жени, които са заети само с красотата си и смятат, че целият свят трябва да им е много благодарен, когато благоволят да се покажат пред хората. В моята страна не се възхищаваме от идоли. Бих предпочел една любезна и внимателна грозотия пред тази красива статуя. Вие, госпожице, сте не по-малко прелестна от нея, но благоволявате поне да разговаряте с чужденците и аз с откровеността на скит признавам, че бих ви предпочел пред нея.

Той обаче се мамеше относно характера на Формозанта, тя не беше така високомерна и пренебрежителна, както изглеждаше, но ласкавите думи на скита бяха много добре приети от принцеса Алдея. Разговорът им стана много инверсен, те бяха много доволни и вече бяха сигурни един в друг още преди да станат от масата.

След вечерята всички отидоха да се поразходят из горичките. Царят на скитите и Алдея не пропуснаха случая да потърсят уединено място. Алдея, която беше самата откровеност, заговори на принца така:

— Не мразя ни най-малко братовчедка си, макар че е по-красива от мен и е определена да заеме престола на Вавилон. Честта да ви харесвам ме ласкае повече от всички други предимства. Предпочитам Скития с вас пред вавилонската корона без вас. В същност тази корона ми принадлежи по право, ако има право на този свят, защото аз съм от по-старото коляно на Нимруд, а Формозанта е от по-младото. Нейният дядо свалил от престола моя дядо и го умъртвил.

— Такава е, значи, силата на кръвното родство във вавилонската династия! — каза скитът. — Как се е казвал вашият дядо?

— Казваше се Алдей, като мен. Моят баща носеше същото име. Той беше заточен в един затънтен край на империята заедно с майка ми. След тяхната смърт, тъй като не се страхуваше от мен, Белус пожела да ме възпита заедно с дъщеря си, но реши, че никога няма да бъда омъжена.

— Искам да отмъстя за баща ви, за дядо ви и за вас — каза царят на скитите. — Заричам се, че вие ще бъдете омъжена, ще ви отвлека вдруги ден рано сутрин. Утре трябва да обядвам с вавилонския цар, а след това ще се върна да защитя вашите права с войска от триста хиляди души.

— Съгласна съм — отвърна красивата Алдея. След като си дадоха честна дума, те се разделиха. Несравнимата Формозанта си бе легнала отдавна.

До леглото си тя бе наредила да поставят малко портокалово дръвче в сребърна саксия, на което птицата ѝ да може да си почива. Завесите на леглото ѝ бяха спуснати, но на нея никак не ѝ се спеше, сърцето ѝ и въображението ѝ бяха прекалено възбудени, за да може да заспи. Очарователният непознат младеж беше непрестанно пред очите ѝ, виждаше го как пуца стрелата с лъка на Нимруд, виждаше го как отрязва главата на лъва, повтаряше си неговия мадригал, най-после го виждаше как възсяда ликорната и се откъсва от тълпата. Тогава тя избухна в ридания и извика през сълзи:

— Няма да го видя вече, той няма да се върне.

— Ще се върне, госпожице — отговори ѝ птицата от клончето на портокаловото дърво. — Може ли някой да ви е видял и да не желае да ви види отново?

— О, богове! О, вечни небесни сили! Моята птица говори на чист халдейски език! — Като произнесе тези думи, тя дръпна завесите, протегна ръце и застана на колене в леглото си. — Ти сигурно си бог, който е слязъл на земята? Или си великият Орозмад, скрит под тези прекрасни пера? Ако си бог, върни ми този красив младеж.

— Аз съм само крилато животно — отговори птицата, — но съм се родила по времето, когато всички животни говореха и когато птиците, змиите, магариците, конете и грифоните разговаряха свойски с хората. Не исках да проговоря пред всички, за да не би вашите

почетни дами да ме помислят за магьосница. Исках да се разкрия само пред вас.

Смаяна, объркана и опиянена от толкова чудеса, развълнувана от желанието да зададе стотици въпроси едновременно, Формозанта я запита най-напред на каква възраст е.

— Двадесет и седем хиляди и деветстотин години и шест месеца, госпожице. Аз съм на годините на малкото завъртане на небето, което вашите маги наричат „прецесия“ на равноденствията и което става приблизително на всеки двадесет и осем хиляди ваши години. Има безкрайно дълги завъртания, затова има и същества, много по-стари от мен. Преди двадесет и две хиляди години научих халдейски през време на едно от моите пътувания. Халдейският език винаги ми е харесвал извънредно много, другите животни обаче се отказаха да говорят във вашата част на света.

— А защо са се отказали, божествена птицо?

— Защото, уви, хората възприеха обичая да ни ядат, вместо да разговарят с нас и да извличат поука. Какви варвари! Не трябваше ли да се убедят, че щом имаме същите органи като вас, същите чувства, същите нужди, същите желания, това означава, че и у нас както у тях съществува онова, което се нарича „душа“, и следователно ние сме техни братя, и че трябва да варят и ядат само лошите птици?

Ние сме дотолкова ваши братя, че дори Великото същество, Вечното същество, което е създало всичко, ни включи изрично в договора между него и хората. Той ви забрани да се храните с нашата кръв, а на нас — да смучем вашата.

Басните на вашия древен Локман^[1], които са преведени на толкова езици, ще бъдат вечно свидетелство за щастливото и мирно общение, което някога сте имали с нас. Те всички започват с думите: „По времето, когато животните говореха...“ Вярно е, че много от вашите жени все още говорят на кучетата си, но кучетата са решили да не им говорят, откакто с камшици ги карат да ходят на лов и да бъдат съучастници в убийството на някогашните наши общи приятели: елените, сърните, зайците и яребиците.

Вие имате още старинни поеми, в които конете говорят, а и вашите колари продължават да се обръщат всеки ден с думи към тях. Но те се държат така грубо и произнасят такива гадни слова, че конете, които някога ви обичаха, днес ви ненавиждат.

Страната, където живее вашият очарователен непознат, най-съвършеният човек, е останала единствената, където вашият род още обича нашия и му говори, това е единствената страна на Земята, където хората са справедливи.

— Къде е тази страна, къде е страната на моя скъп непознат? Как е името на този герой? Как се казва неговото царство? Защото аз няма да повярвам, че той е овчар, както не бих повярвала, че вие сте прилеп.

— Неговата страна, госпожице, е страната на гангейците, които са добродетелен и непобедим народ и живеят на източния бряг на Ганг. Името на моя приятел е Амазан. Той не е цар и дори не зная дали би се съгласил да се принизи дотолкова, че да стане цар, защото той прекалено много обича своите сънародници. Но не си въобразявайте, че тези овчари приличат на вашите, които са едва покрити с разкъсани дрипи, а пазят овце, много по-добре облечени от тях, стенещи под бремето на нищетата, и които плащат на един изедник половината от жалката надница, която получават от господарите си. Овчарите по бреговете на Ганг са равни по рождение, те са господари на безбройни стада, които покриват техните вечно цъфтящи пасища. Те никога не убиват овцете — ужасно престъпление е да убиеш и да изядеш себеподобния си. С вълната, на овцете, по-тънка и по-блестяща от най-хубавата, коприна, се върти най-голямата търговия в Изтока. Впрочем земята на гангейците ражда всичко, което може да пожелае човек. Едрите диаманти, които Амазан има честта да ви подари, са от една мина, която е негова собствена. Ликорната, на която го видяхте да се качи, е най-обикновеното ездитно животно на гангейците. Тя е най-красивото, най-гордото, най-страшното и най-кроткото животно, което украсява Земята. Достатъчни са сто гангейци и сто ликорни, за да разпръснат безбройни армии. Преди около два века един индийски цар има глупостта да пожелае да покори този народ. Той се появи, следван от десет хиляди слона и един милион войници. Ликорните пронизаха слоновете с рогата си, както златните шишове бяха пронизали чучулигите, поднесени на вашата маса. Индийските воители падаха под сабите на гангейците както стръковете ориз под сърповете на източните народи. Плениха царя заедно с повече от шестстотин хиляди войници. Окъпаха го в благотворните води на Ганг и му даваха да яде само растителна храна, каквато ядат всички гангейци и каквато природата щедро дарява, за да нахрани всичко, което диша. Хора,

които се хранят с плътта на животните и пият силни питиета, имат кисела и тъмна кръв, която кара безумието им да се проявява по стотици различни начини. Главната им лудост е да проливат стръвно кръвта на своите братя и да опустошават плодородни равнини, за да царуват над гробища. Нужни бяха цели шест месеца, за да излекуват царя на Индия от болестта му. Когато лекарите най-после решиха, че пулсът му е по-спокоен, и духът му е уталожен, те му дадоха свидетелство, което той представи в съвета на гангейците. След като се допита до ликорните, съветът човечно изпрати царя на Индия, глупавия му двор и тъпите му войници обратно в страната им. Този урок ги направи мъдри и от онова време индийците уважават гангейците, както у вас невежите, които искат да се образуват, уважават халдейските философи, които те не могат да достигнат.

— Кажете ми, скъпа птицо — каза ѝ принцесата, — имат ли гангейците религия?

— Дали имат религия, госпожице! В дните на пълнолунието всички се събират да благодарят на Бога — мъжете в един голям храм, направен от кедрово дърво, жените — в друг; събират се отделно, за да не се разсейват. Всички птици се събират в една горичка, а четириногите — на една хубава поляна. Ние благодарим на Бога за всички блага, с които ни е обсипал. Имаме също папагали, които проповядват прекрасно.

Такава е родината на моя скъп Амазан. Там живея и аз. Моите приятелски чувства към него са тъй силни, както вашите любовни чувства. Ако ми вярвате, нека тръгнем заедно и вие ще му върнете посещението му.

— Наистина, птицо, хубаво нещо ми предлагате! — отвърна с усмивка принцесата, която гореше от желание да направи това пътуване, но не смееше да си признае.

— Аз служа на приятеля си — отвърна птицата — и след щастие то да ви обичам най-голямото щастие за мен е да помогна на вашата любов.

Формозанта не знаеше вече какво да мисли, струваше ѝ се, че не се намира на земята. Всичко, което беше видяла в този ден, всичко, което виждаше, всичко, което чуваше, и особено всичко онова, което чувстваше в сърцето си, я хвърляше във възторг, който надминаваше далеч възторга, изпитван от щастливите мюсюлмани, когато,

освободили се от връзките си със земята, се озоват на деветото небе в обятията на хуриите, заобиколени и изпълнени с небесна слава и блаженство.

---

[1] Локман — легендарен арабски владетел, автор на сборник от басни. ↑

ГЛАВА IV

През цялата нощ принцесата говори само за Амазан. Тя вече го наричаше своя овчар; именно от онова време думите овчар и любовник се употребяват в същия смисъл у някои народи. Ту питаше птицата дали Амазан е имал други любовници и тъй като отговорът беше „не“, тя бе на върха на щастието. Ту искаше да знае как прекарва живота си и с възторг чуваше, че Амазан прави само добро, занимава се с изкуства, изследва тайните на природата и усъвършенства ума си. После искаше да знае дали душата на птицата е от същото естество като душата на любимия ѝ, защо птицата бе живяла близо двадесет и осем хиляди години, докато любимият ѝ бе само осемнадесет-деветнадесетгодишен. Задаваше стотици такива въпроси, на които птицата отговаряше сдържано и това още повече възбуждаше любопитството ѝ. Най-после сънят затвори очите им и предаде Формозанта на сладките илюзии на сънищата, изпратени от боговете, които понякога надминават самата действителност и които цялата философия на халдейците трудно може да обясни. Формозанта се събуди много късно. Едва се бе зазорило, и баща ѝ, царят, влезе в спалнята ѝ. Птицата прие негово величество с почитителна учтивост, пристъпи към него, запляска с криле и протегна шия, след което отново кацна на портокаловото дърво. Царят седна на леглото на дъщеря си, която сънищата бяха направили още по-красива. Дългата му брада се приближи до красивото ѝ лице и след като я целуна два пъти, той ѝ заговори със следните думи:

— Скъпа дъще, вчера ти не можа да си намериш съпруг, както се бях надявал. Съпруг обаче ти трябва, спасението на моята империя изисква това. Аз се посъветвах с гадателя, който, както знаеш, никога не лъже и ръководи цялото ми поведение. Той ми заповяда да те накарам да направиш едно пътуване по света. Ти трябва да пътуваш.

— А, сигурно трябва да отида при гангейците — извика принцесата.

Произнасяйки тези думи, които ѝ се изплъзнаха неволно, тя почувства, че е извършила глупост. Царят, който не разбираше нищо от география, я запита какво разбира под „гангейци“. Тя обаче лесно намери начин да се изплъзне. Тогава царят ѝ каза, че трябва да отиде на поклонение и че вече е избрал хората, които ще я придружават: най-старият държавен съветник, първият изповедник, една почетна дама, един лекар, един аптекар и нейната птица, както и всичката необходима прислуга.

Формозанта, която никога не беше излизала от двореца на баща си и която до деня на пристигането на тримата царе и Амазан бе водила доста безцветен живот, следвайки пищния дворцов церемониал, и бе имала само привидни удоволствия, беше възхитена, че ще отиде на поклонение. „Кой знае — шепнеше тя на сърцето си — дали боговете няма да внушат на моя скъп гангеец желание да отиде в същия параклис и дали няма да имам щастието да срещна този поклонник?“ Тя благодари нежно на баща си и му каза, че отдавна тайно храни особено благоговение към светеца, при когото я изпраща.

Белус даде великолепен пир на своите гости, на който присъстваха само мъже. Това бяха хора, които никак не си подхождаха: царе, принцове, министри, духовници, които си завиждаха едни на други, мереха думите си и се чувствуваха стеснени пред съседите си и пред себе си. Пиршеството беше тъжно, макар че всички пиха много. Принцесите останаха в своите покои — и двете се готвеха за път. Те вечеряха сами. След това Формозанта отиде да се поразходи в градините заедно със своята скъпа птица, която, за да я развлече, летеше от дърво на дърво, като разперваше разкошната си опашка и показваше божествените си пера.

Египетският цар, който беше разпален от виното, за да не кажем пиян, поиска от един свой паж лък и стрели. В действителност този цар беше най-некадърният стрелец в цялото си царство. Когато стреляше с лък, мястото, където човек се чувствуваше най-сигурен, беше целта, в която царят се мереше; но красивата птица, която летеше бързо като стрелата, сама се натъкна на нея и падна окървавена в ръцете на Формозанта. Смеейки се глупашки, египтянинът се оттегли в покоите си. Принцесата раздираше въздуха с писъците си, обливаше се в сълзи, дереше се по бузите и се биеше по гърдите. Умиращата птица ѝ каза тихичко:

— Изгорете ме и не забравяйте да отнесете моята пепел в Щастливата Арабия, на изток от старинния град Аден или Еден, и да я сложите на слънце върху една малка клада от карамфил и канела.

След като произнесе тези думи, тя издъхна. Формозанта остана дълго в безсъзнание и щом дойде на себе си, избухна в ридания. Баща ѝ споделяше нейната скръб, проклинаше египетския цар и не се съмняваше, че тази случка предвещава тежки бедствия. Затова бързо отиде в параклиса си, за да се посъветва с гадателя. Гадателят отговори:

— Смесица от всичко: мъртва и жива, невярност и постоянство, загуба и печалба, злочестини и щастие.

Нито царят, нито неговият съвет можаха да разберат нещо от тези думи, но все пак той бе доволен, че е изпълнил религиозните си задължения.

Докато царят се допитваше до гадателя, разплаканата му дъщеря заповяда да отдадат на птицата погребалните почести, които тя бе поискала, и реши с риск на живота си да отнесе праха ѝ в Арабия. Птицата, обвита в неизгарящо ленено платно, бе изгорена заедно с портокаловото дръвче, на което бе спала. Събраха праха ѝ в една малка златна вазичка, украсена цялата с рубини и с диамантите, които извадиха от устата на лъва. О, вместо да изпълни този тъжен дълг, защо не можеше да изгори жив омразния египетски цар! Само това желаше тя. В яростта си принцесата заповяда да убият двата му крокодила, двата хипопотама, двете зебри и двата плъха и нареди да хвърлят двете мумии в Ефрат; ако можеше да хване неговия бик Апис, и него нямаше да пощади.

Вбесен от това оскърбление, египетският цар замина начаса, за да може по-скоро да доведе своите триста хиляди войници. Царят на Индия, като видя, че неговият съюзник заминава, си тръгна още същия ден, твърдо решен да присъедини своите триста хиляди индийци към египетската войска. През нощта царят на скитите напусна двореца заедно с принцеса Алдея, решен да се върне и да се бие заради нея начело на триста хиляди скити и да ѝ върне Вавилон, който беше неин по наследство, тъй като тя произлизаше от по-старото коляно на царския род.

От своя страна красивата Формозанта тръгна на път в три часа сутринта, заедно със своя керван от поклонници, доволна, че ще може

да изпълни последната воля на своята птица и че справедливостта на безсмъртните богове ще ѝ върне нейния скъп Амазан, без когото вече не можеше да живее.

И така, когато се събуди, вавилонският цар не намери никого. „Как свършват големите празненства — казваше си той — и каква странна празнота оставят те в душата, когато цялата тази глъчка отmine!“ Но той бе обхванат от истински царски гняв, когато му съобщиха, че принцеса Алдея е отвлечена. Заповяда да събудят всичките министри и да свикат съвета. Докато чакаше да се съберат всички, царят не пропусна да се допита до гадателя. Но не можа да измъкне от него нищо друго освен тези думи, останали оттогава знаменити в целия свят: „Когато родителите не омъжват дъщерите си, те сами се омъжват.“

Веднага бе дадена заповед триста хиляди войници да тръгнат срещу царя на скитите. И ето че по всички граници пламна най-ужасната война и тя бе последица от удоволствията на най-блестящото празненство, което някога бе давано на земята. Азия щеше да бъде опустошена от четири войски, от по триста хиляди бойци всяка. Ясно е, че Троянската война, която удиви света няколко века по-късно, е била само детска игра в сравнение с тази война. Но трябва да се вземе пред вид, че в разпрата между троянци и гърци се е касаело само за една крайно разпусната стара жена, която вече е била отвлечана два пъти, докато тук се касаеше за две момичета и една птица.

Индийският цар щеше да чака своята армия на големия великолепен път, който водеше тогава от Вавилон право за Кашмир. Царят на скитите препускаше с Алдея по хубавия път, който води за планината Емаус. Всички тези пътища изчезнаха по-късно поради лошото управление. Египетският цар беше тръгнал на запад и се приближаваше към малкото море, наречено Средиземно, което невежите евреи по-късно нарекоха Великото море.

Колкото до красивата Формозанта, тя бе поела пътя за Басра, засаден от двете страни с високи палми, които хвърляха сянка и даваха плодове през всички годишни времена. Храмът, в който тя отиваше на поклонение, се намираше в самия град Басра. Светецът, комуто бе посветен този храм, беше като онзи, когото по-късно обожаваша в Лампсак: не само доставяше съпрузи на момичетата, но често и сам

заместваше съпрузите им. Той беше най-почитаният светец в цяла Азия.

Формозанта не я бе никак грижа за светеца на Басра, на устните ѝ бе единствено името на нейния скъп гангейски овчар, нейния красив Амазан. Тя смяташе да вземе кораб от Басра и да отиде в Щастлива Арабия, за да изпълни това, което птицата ѝ бе заповядала.

На третата вечер, едва що влязла в една странноприемница, където нейните бързоходци бяха вече приготвили всичко за нощуване, Формозанта научи, че египетският цар се приближава към странноприемницата. Осведомен от своите съгледвачи за пътуването на принцесата, той веднага бе променил пътя си, последван от многобройна свита.

Царят пристига, заповядва да поставят стражи на всички врати, качва се в стаята на красивата Формозанта и ѝ казва:

— Госпожице, тъкмо вас търсех. Вие ми обърнахте твърде малко внимание, когато бях във Вавилон. Справедливо е да се наказват горделивите и своенравните. Ще имате добрината, моля ви, да вечеряте с мен тази вечер; няма да имате друго легло освен моето и аз ще се отнеса с вас така, както ми е угодно.

Формозанта разбра добре, че той е по-силен от нея, тя знаеше, че здравият разум изисква да се съобразяваме с положението, в което сме попаднали и реши да се отърве от египетския цар с невинна хитрост: хвърли му дяволит поглед с крайчеца на окото, поглед, който няколко века по-късно бе наречен „предизвикателен“. И ето как му говори тя със скромност, грация, кротост и смущение, използвайки целия си чар, който би могъл да подлуди и най-мъдрия и да заслепи и най-проницателния от всички хора:

— Признавам, ваше величество, че винаги свеждах очи пред вас, когато направихте чест на царя, моя баща, да го посетите. Страхувах се от сърцето си, страхувах се от моята прекалено наивна простота. Треперех да не би баща ми и вашите съперници да забележат, че ви давам предпочитание, макар че вие напълно заслужавате това. Сега мога да се отдам свободно на чувствата си. Кълна се в бика Апис, който, след вас, най-много почитам на света, че съм очарована от вашето предложение. Вече вечерях с вас веднъж в дома на царя, моя баща. Готова съм да вечерям и тук, без той да участва. Единственото, за което ще ви помоля, е и вашият главен изповедник да пие с нас, във

Вавилон той ми се стори отличен сътрапезник. Имам прекрасно шираско вино и искам и двамата да го опитате. Колкото до второто ви предложение, то е много примамливо, но не прилича на момиче от добро семейство да говори за него, нека ви бъде достатъчно да знаете, че гледам на вас като на най-великия цар и на най-милият мъж измежду всички мъже.

Тези думи завъртяха главата на египетския цар, той веднага се съгласи и изповедникът да присъства на вечерята.

— Имам още една молба към вас — каза му принцесата: — Да позволите моят аптекар да дойде при мен. Момичетата винаги страдат от известни дребни неразположения, които изискват известни грижи: замаивания, сърцебиене, стомашни болки, задух, а тези неща трябва да се оправят при известни обстоятелства. С една дума, имам неотложна нужда от моя аптекар и се надявам, че няма да ми откажете този малък знак на любов.

— Госпожице — отговори ѝ египетският цар, — макар че аптекарите имат намерения, напълно противоположни на моите, и макар че целите на тяхното изкуство са обратни на моите, аз съм достатъчно галантен, за да не отхвърля една тъй справедлива молба. Ще заповядам аптекарят ви да дойде да поговори с вас, докато приготвят вечерята. Разбирам, че трябва да сте малко уморена от пътуването и сигурно имате нужда от прислужница. Ще може да повикате тази, която ви е угодно. След това ще чакам вашите заповеди, които ще дадете, когато ви бъде удобно.

Той се оттегли. Аптекарят и една прислужница, на име Ирла, пристигнаха. Принцесата имаше пълно доверие в нея, тя ѝ заповяда да нареди да донесат шест шишета шираско вино за вечеря и да даде на стражата, която пазеше пленената ѝ свита, да пие от същото вино. След това каза на аптекаря да постави във всички шишета някакви билки, които могат да приспят хората за двадесет и четири часа; той винаги носеше със себе си такива треви. Заповедите ѝ бяха изпълнени дословно. След половин час царят, придружен от главния изповедник, се върна. Вечерята беше много весела, царят и жрецьт изпразниха шестте шишета и признаха, че в Египет нямат такова хубаво вино. Прислужницата се погрижи да даде от същото вино и на слугите, които поднасяха ястията. Колкото до принцесата, тя много внимаваше

да не пие никак; обясни, че нейният лекар ѝ е предписал диета. Скоро всички заспаха.

Изповедникът на египетския цар имаше най-красивата брада, която някога е носил мъж от неговия ранг. Формозанта сръчно я отрязва, заповяда да я зашият за една малка панделка и я привърза на брадичката си. Наметна плаща на жреца и си сложи всички отличителни знаци на званието му, облече прислужницата си като клисар в храма на богинята Изида, и най-последно, след като взе урната и скъпоценните си камъни, излезе от странноприемницата и мина между стражите, които спяха дълбоко като господаря си. Прислужницата се бе погрижила да доведат два оседлани коня пред вратата. Принцесата не можеше да отведе със себе си никой друг от своята свита, защото щяха да бъдат спрени от външната стража. Формозанта и Ирла минаха през шпалир от войници, които, вземайки принцесата за великия жрец, я наричаха „най-преподобен отец в бога“ и я молеха да ги благослови. Двете бегълки пристигнаха за едно денонощие в Басра, преди царят да се събуди. Тогава те свалиха плащовете си, за да не възбудят подозрение. С най-голяма бързина наеха кораб, преминаха протока Ормуз и слязоха на прекрасния бряг на Еден в Щастлива Арабия. Това беше именно онзи Еден, чиито градини толкова се прославиха, че оттогава станаха обиталище на праведните, тези градини послужиха като образец за Елисейските полета, за градините на Хесперидите и за градините на островите на блажените, защото в онези топли страни хората не можеха да си представят по-голямо блаженство от сенките на дърветата и ромона на водите. Да живееш вечно в небесата, в близост с Върховното същество, или да се разхождаш в градина, тоест в рай, бе едно и също нещо за онези хора, които винаги говорят, без да съзнават, и които не са могли да имат още нито ясни мисли, нито точни изрази.

Щом се озова в тази земя, първата грижа на принцесата бе да отдаде на скъпата си птица погребалните почести, които тя бе поискала от нея. Тя издигна с красивите си ръце малка клада от карамфилово и камфелово дърво. Каква бе изненадата ѝ, когато, след като постави пепелта на птицата върху тази клада, тя видя, че дърветата пламнаха от само себе си. Скоро всичко изгоря. На мястото на пепелта се появи само едно едро яйце, от което излезе нейната птица, по-блестяща от преди. Това беше най-щастливият миг, който принцесата бе преживявала в живота си. Имаше само един друг миг,

който би могъл да бъде по-щастлив за нея, принцесата желяше той да настъпи, но нямаше голяма надежда.

— Виждам наистина — каза тя на птицата, — че вие сте фениксът, за когото толкова съм чувала да се говори. Просто ще умра от почуда и радост. Не вярвах във възкресението, но моето щастие ме убеди, че то съществува.

— Възкресението, госпожице — отговори ѝ фениксът, — е най-простото нещо на света. Не е по-удивително да се родиш два пъти вместо веднъж. Всичко е възкресение на този свят: гъсениците възкръсват като пеперуд, една костилка, поставена в земята, възкръсва като дърво, всички животни, погребани в земята, възкръсват като треви и растения, хранят други животни и стават част от тяхната материя. Всички частици, които образуват телата, се превръщат в различни същества. Вярно е, че аз съм единственото създание, което всемогъщият Орозмад е благоволил да възкреси в собствената му първоначална природа.

Формозанта, която, откакто бе видяла Амазан и Феникс за първи път, се бе учудвала през всичкото време, му каза:

— Разбирам, че Великото същество е могло да създаде от вашия прах феникс, почти подобен на вас, но че сте напълно същата личност и че имате същата душа, признавам, не мога да схвана това. Какво е станало с душата ви, докато ви носех в джоба си след смъртта ви?

— О, господи! Не е ли еднакво лесно за великия Орозмад, госпожице, да пренесе своята сила върху една искрица от самата мен или да започне отново делото си? Преди той ме бе надарил с чувства, памет и мисъл, той ми ги дава отново. Дали е проявил милостта си към една частица първичен огън, скрита в мен, или към сбора от моите органи, по същество това няма значение: фениксът и хората никога няма да узнаят как става това, но най-голямото благоволение, което Върховното същество прояви към мен, е, че ме направи да възкръсна за вас. Защо не мога да прекарам двадесет и осемте хиляди години, които имам още да живея до следващото си възкресение, при вас и моя скъп Амазан.

— Фениксе мой — отвърна принцесата, — спомнете си, че първите думи, които ми казахте във Вавилон и които аз никога няма да забравя, ми вдъхнаха надежда да видя отново скъпия овчар, когото

обожавам. Трябва непременно да отидем заедно на брега на Ганг, в страната на гангейците, за да го върна във Вавилон.

— Това е и моето намерение — каза фениксьт. — Нямаме нито миг за губене. Трябва да отидем при Амазан по най-прекия път, тоест по въздуха. В Щастлива Арабия има два грифона, мои близки приятели, които живеят само на сто и петдесет мили оттук. Ще им изпратя вест по гълъбите и до довечера те ще дойдат тук. Ще имаме достатъчно време, за да поръчаме да ви изработят малко удобно канапе с чекмеджета, където ще сложите хранителни припаси. В тази кола вие и вашата прислужница ще се чувствате много удобно. Двата грифона са измежду най-силните от техния вид. Всеки от тях ще хване с ноктите си по една от страничните облегалки. Но, повтарям ви още веднъж, всеки миг е скъп.

Той и Формозанта отидоха веднага да поръчат канапето при един тапицер, когото фениксьт познаваше. Канапето бе изработено за четири часа. В чекмеджетата поставиха царски хлебчета, сухари, похубави от вавилонските, лимони, ананаси, кокосови орехи, шам-фъстък и еденско вино, което превъзхожда шираското вино толкова, колкото и шираското вино превъзхожда сюренското.

Канапето беше много леко, удобно и здраво. Двата грифона пристигнаха в Еден на уречения час. Формозанта и Ирла седнаха във въздушната кола. Двата грифона я понесоха като перо. Фениксьт ту летеше наред с тях, ту кацаше на облегалото. Двата грифона се насочиха към Ганг със скоростта на стрела, която свисти във въздуха. Почиваха си само нощем за няколко мига, за да похапнат и за да могат двата грифона да пийнат малко вода.

Най-после пристигнаха при гангейците. Сърцето на принцесата тръпнеше от надежда, любов и радост. Фениксьт спря въздушната кола пред дома на Амазан. Той поиска да го види, но Амазан бе заминал преди три часа и никой не знаеше къде е отишъл. Дори и гангейският език няма думи, които могат да изразят отчаянието, което подтисна Формозанта.

— Уви, тъкмо от това се страхувах — рече фениксьт. — Трите часа, които сте прекарвали в странноприемницата на път за Басра с този проклет египетски цар, може би са ви отнели завинаги щастието в живота. Страхувам се, че сме загубили безвъзвратно Амазан.

Тогава фениксът попита слугите дали може да поздравят госпожа майка му. Те отговориха, че по-предната нощ мъжът ѝ е починал и тя не приема никого. Фениксът, който винаги бе добре приет в дома, успя да въведе вавилонската принцеса в един салон, чиито стени бяха облицовани с портокалово дърво, инкрустирано със слонова кост. Овчарите и овчарките, помощници на Амазан, облечени в дълги бели роби и препасани с розови пояси, им поднесоха сто кошнички от обикновен порцелан, пълни със сто различни прекрасни ястия, между които нямаше никакви замаскирани трупове на животни. Имаше ориз, саго, грис, фиде, макарони, омлети, яйца с мляко, сметанови сирена, най-различни видове сладкиши, зеленчуци и плодове, за чийто дъх и вкус в другите части на света нямат и представа. Предложиха им в изобилие разхладителни питиета, които превъзхождаха най-добрите вина.

Докато принцесата ядеше, излегната на легло от рози, четири пауна, които за щастие бяха неми, ѝ вееха с блестящите си криле. Двеста птици, сто овчари и сто овчарки ѝ пееха на два гласа, славеите, синигерите, коприварчетата и сипките пееха първи глас заедно с овчарките, а овчарите държаха терца и пееха басовата партия. Всичко това бе само прекрасна и неподправена природа. Принцесата призна, че ако във Вавилон има по-голямо великолепие, то природата е хиляди пъти по-приятна при гангейците. Но докато слушаше тази тъй утешителна и сладна музика, тя проливаше сълзи и казваше на младата си другарка Ирла:

— Тези овчари и овчарки, тези славеи и синигери се любят, а аз съм лишена от моя гангейски герой, достоен предмет на тъй нежните ми и твърде нетърпеливи желания.

Докато принцесата обядваше и през сълзи се възхищаваше на всичко наоколо, фениксът разговаряше с майката на Амазан.

— Госпожо, вие не може да се освободите от задължението да видите вавилонската принцеса. Знаете ли...

— Знам всичко — отвърна майката, — дори за приключението в странноприемницата на пътя за Басра. Тази сутрин един кос ми разказа всичко. И този жесток кос стана причина моят син да полудее от отчаяние и да напусне бащиния си дом.

— Значи, вие не знаете — поде фениксът, — че принцесата ме възкреси?

— Не, мое скъпо дете. Узнах от коса, че сте умрял и това ме потопи в неутешима скръб. Бях така нажалена от тази загуба, от смъртта на мъжа си и от внезапното заминаване на моя син, че заповядах да не пускат никого. Но понеже вавилонската принцеса ми прави честта да ме посети, въведете я веднага, тъй като имам да ѝ кажа извънредно важни неща и желая и вие да присъствате.

Тя веднага отиде в един друг салон, за да посрещне принцесата. Движеше се с усилие. Беше около тристагодишна дама, но имаше още следи от красота и ясно личеше, че към двеста и тридесет — двеста и четиридесетата си година трябва да е била очарователна. Тя прие Формозанта с почитително благородство, примесено с любопитство и скръб, което направи дълбоко впечатление на принцесата.

Формозанта най-напред ѝ изказа съболезнованията си за смъртта на съпруга ѝ.

— Уви — каза вдовицата, — неговата смърт ви засяга повече, отколкото можете да си помислите.

— Аз съм покъртена, няма съмнение — каза Формозанта, — той беше баща на... — При тези думи тя се разплака. — Дойдох само заради него, като минах през много опасности. Заради него напуснах баща си и най-блестящия двор на света. Бях отвлечена от египетския цар, когото ненавиждам. Когато се отскубнах от този похитител, прекосих небесата, за да дойда да видя този, когото обичам. Аз пристигнах, но той е избягал!

Плач и ридания ѝ попречиха да продължи. Тогава майката ѝ каза:

— Госпожице, когато египетският цар ви отвлече, когато вечеряхте с него в една кръчма на пътя за Басра, когато вашите красиви ръце наливаха шираско вино, спомняте ли си да сте видяла един кос да подхвърча из стаята?

— Да, наистина, сега от вашите думи си спомням това. Не обърнах внимание тогава, но сега, като си събрах мислите, много добре си спомням, че в момента, когато египетският цар стана от масата, за да ме целуне, косът нададе силен писък, излетя от прозореца и не се върна вече.

— Уви, госпожице — поде майката на Амазан, — ето какво именно причини нашето нещастие: моят син бе изпратил този кос, за да се осведоми за вашето здраве и какво става във Вавилон. Той смяташе скоро да се върне, да се хвърли в краката ви и да ви посвети

живота си. Вие не знаете как безумно ви обожава той. Всички гангейци са влюбени и верни на любовта си, но моят син е най-влюбеният и най-постоянният от всички. Косът ви намерил в една кръчма, вие сте пиела весело с египетския цар и някакъв гаден жрец, и накрая ви видял, че давате нежна целувка на този монарх, който убил феникса и към когото моят син изпитва непобедимо отвращение. При тази гледка косът, обзет от справедливо възмущение, отлетял, проклинайки вашата злополучна любов. Днес той се завърна и разказа всичко. Но в какъв момент, о, Небеса! Тъкмо когато моят син и аз оплаквахме смъртта на баща му и на феникса, тъкмо в момента, когато той чу от мен, че е ваш първи братовчед.

— О, небеса! Мой братовчед! Как е възможно, госпожо, по какъв начин? Как? Нима ще бъде толкова щастлива? И ще бъде същевременно толкова злочеста, че съм го оскърбила!

— Моят син е ваш братовчед, ви казвам — поде майката, — и след малко ще ви дам доказателства за това. Но ставайки моя роднина, вие ми отнемате сина. Той няма да преживее скръбта, която му е причинила целувката, дадена от вас на египетския цар.

— О, лельо — извика красивата Формозанта, — кълна се в него и във всемогъщия Орозмад, че тази злополучна целувка не само не бе престъпна, но бе и най-силното доказателство за любов, което можех да дам на вашия син. Заради него аз не изпълних волята на баща си. Заради него отидох от Ефрат до Ганг. Попаднала в ръцете на недостойния египетски фараон, аз можех да избягам от него само като го измамя. Призовавам за свидетел пепелта и душата на феникса, които бяха тогава в джоба ми, той може да ме оправдае. Но как може вашият син, който е роден на бреговете на Ганг, да бъде мой братовчед, когато моят род царува на бреговете на Ефрат от толкова века?

— Вие знаете — отговори ѝ достопочтената гангейка, — че вашият чичо по сребрена линия, Алдей, е бил вавилонски цар и че е бил свален от престола от бащата на Белус.

— Да, госпожо.

— Знаете, че неговият син Алдей имаше дъщеря, принцеса Алдея, която е израснала във вашия дворец. Този княз, тъй като е бил преследван от баща ви, намери убежище в нашия щастлив край, където се установи под друго име. Именно за него бях омъжена аз и от него родих младия княз Алдей-Амазан, най-хубавият, най-силният, най-

храбрият и най-добродетелният от всички смъртни и който днес е най-лудият. Мълвата за вашата красота го накара да отиде да участва във Вавилонските празници. Оттогава той ви обожава, но може би никога вече няма да видя скъпия си син.

Тогава тя показа на принцесата всички книжа, които свидетелстваха за титлите на династията на Алдей. Формозанта едва благоволи да ги погледне.

— О, госпожо — извика тя, — нима човек разглежда това, което така страстно желае? Моето сърце ви вярва напълно. Но къде е Алдей-Амазан? Къде е моят роднина, моят любим, моят цар, моят живот? Кой път е взел? Ще тръгна да го търся по всички звезди, които всевечният е създал и на които Амазан е най-прекрасното украшение. Ще отида на Канопа, на Шеат, на Алдебаран, ще отида да му докажа моята любов и да го убедя в невинността си.

Фениксът оправда принцесата от обвинението на коса, че уж дала любовна целувка на египетския цар, но все пак Амазан трябваше да бъде изваден от заблудата и върнат в къщи. Фениксът разпрати птици по всички пътища, изпрати и всички ликорни да го търсят. Най-после му донесоха вест, че Амазан е поел пътя за Китай.

— Добре тогава, ще отидем в Китай — извика принцесата. — Пътят не е дълъг. Надявам се, че скоро, най-много до петнадесет дни, ще върна сина ви в къщи.

Колко сълзи на умиление проляха при тези думи гангейската майка и вавилонската принцеса! Колко нежни прегръдки, какви сърдечни излияния предизвикаха те!

Фениксът веднага поръча каляска, теглена от шест ликорни. Майката достави двеста конници и подари на принцесата, на своята племенница, няколко хиляди от най-хубавите диаманти на страната. Разгневен от злото, което бърбивият кос бе причинил, фениксът заповяда на всички косове да напуснат страната. Оттогава вече не се срещат косове по бреговете на Ганг.

ГЛАВА V

За по-малко от осем дни ликорните откараха Формозанта, Ирла и феникса в Камбалу, столицата на Китай. Камбалу беше град, по-голям от Вавилон и със съвършено различно великолепие. Новите неща, непознатите нрави биха забавлявали Формозанта, ако можеше да мисли за нещо друго освен за Амазан.

Щом научи, че вавилонската принцеса е пристигнала пред една от градските врати, китайският император изпрати четири хиляди мандарини, облечени в церемониални роби, да я посрещнат; те всички паднаха по очи пред нея и всеки от тях ѝ поднесе поздравление, написано със златни букви върху пурпурна коприна. Формозанта им каза, че ако имаше четири хиляди езика, би отговорила веднага на всеки мандарин, но понеже има само един, тя ги моли да приемат за уместно, че ще си послужи с единствения си език, за да благодари на всички наведнъж. След това те най-почтително я заведоха при императора.

Той беше най-справедливият, най-учтивият и най-мъдрият монарх на земята. Първи той изора една нивичка със своите императорски ръце, за да вдъхне, на своя народ уважение към земеделието. Първи той установи награди за добродетел, докато, за голям срам, навсякъде другаде законите се ограничаваха да наказват престъпленията. Този император бе току-що прогонил от своята държава цяла дружина чужди калугери, дошли от най-далечния запад с безумната надежда да принудят цял Китай да мисли като тях и които, под предлог, че възвестяват истината, бяха вече придобили богатства и почести. Изпъждайки ги от страната, той им беше казал следните думи, които бяха записани в анализите на империята:

— Вие бихте извършили тук толкова зло, колкото сте извършили и другаде. Дошли сте да проповядвате догмата на нетърпимостта на нацията, която проявява най-голяма търпимост на земята. Връщам ви обратно, за да не бъда принуден един ден да ви наказвам. Ще бъдете отведени почтително до границите на моята държава, ще ви се достави

всичко необходимо, за да се завърнете в полукълбото, откъдето сте тръгнали. Вървете си в мир, ако можете да живеете в мир, и не се връщайте вече.

Вавилонската принцеса научи с радост за това решение и за това слово, и затова беше по-сигурна, че ще бъде добре приета в двореца, тъй като самата тя бе далеч от всякакви догми на нетърпимост. Китайският император вечеря насаме с нея и има учтивостта да я освободи от смущението, което би ѝ причинил един обременителен дворцов церемониал. Тя му представи феникса, който, след като императорът дълго го гали, кацна на креслото му. Към края на вечерята Формозанта му довери простодушно причината на своето пътуване и го помоли да нареди да потърсят в Камбалу красивия Амазан, чиито приключения му разказа, без да скрие нищо от съдбоносната страст, която изгаряше сърцето ѝ за този млад герой.

— Какво говорите! — каза ѝ китайският император. — Той ми направи удоволствието да дойде в двореца, аз съм очарован от този мил Амазан. Вярно е, че е дълбоко огорчен, но неговата трогателна скръб го прави още по-очарователен. Никой от моите любимци не е по-умен от него, никой от мандарините-правници няма по-обширни познания, никой от моите военни мандарини няма по-войнствен и по-героичен вид, а неговата младост придава още по-голяма стойност на всичките му способности. Ако бях толкова нещастен, толкова забравен от Тиен и от Шанг-ти, за да желая да бъда завоевател, бих помолил Амазан да застане начело на моите войски и тогава бих бил сигурен, че ще завладея целия свят. Колко жалко е, че неговата скръб понякога разстройва ума му.

— О, господарю — каза му Формозанта с пламнало лице и печален, развълнуван и укорен тон, — защо не поканихте и него да вечеря с нас? Причинявате ми смъртна мъка. Изпратете веднага хора да го поканят.

— Той замина тази сутрин, госпожо, без да ми каже в коя страна ще отиде.

Формозанта се обърна към феникса:

— Кажете ми, фениксе — рече тя, — виждал ли сте някога по-нещастно момиче от мен? Но как и защо е можал да напусне — продължи тя, като се обърна към императора — така внезапно един

толкова учтив двор като вашия, в който, струва ми се, човек би желал да прекара целия си живот.

— Ето какво се случи, госпожо. Една принцеса от царска кръв, една от най-милите принцеси, се влюби в него и му определи среща в дома си по пладне. Той замина призори и остави тази бележка, която струва много сълзи на моята роднина:

„Прекрасна китайска принцесо от царска кръв, вие заслужавате сърце, което винаги е принадлежало само на вас. Аз се заклях пред безсмъртните богове да обичам само Формозанта, вавилонската принцеса, и да ѝ покажа как човек може да укроти желанията си през време на пътуванията си. Тя има нещастieto да се отдаде на един недостоен египетски цар: аз съм най-нещастният от всички хора. Загубих баща си и феникса, както и надеждата да бъда обичан от Формозанта, напуснах опечалената си майка и родината си, тъй като не можех да живея нито миг в онзи край, където научих, че Формозанта обича друг. Заклях се да обиколя земята и да ѝ остана верен. Ако наруша клетвата си, вие ще ме презирате и боговете ще ме накажат: намерете си любовник, госпожице, и му бъдете така вярна, както съм аз.“

— О, оставете ми това удивително писмо — каза прекрасната Формозанта, — то ще ми бъде утеха и ще бъда щастлива в злочестината си. Амазан ме обича, заради мен Амазан се отказва от една китайска принцеса. Той единствен на земята може да спечели такава победа, той ми дава велик пример, но фениксът знае, че не се нуждая от този пример. Много жестоко е да бъда лишена от любимия си заради най-невинната целувка, която дадох, за да му остана вярна. Но къде е отишъл той? Кой път е взел? Благоволете да ме осведомите и аз ще тръгна веднага.

Китайският император ѝ отговори, че както са му доложили, любимият ѝ вероятно е взел пътя, който води за Скития. Ликорните бяха впрегнати начаса и, след като се сбогува най-сърдечно с

императора, принцесата потегли на път, последвана от феникса, прислужницата си Ирла и цялата си свита.

Щом пристигна в Скития, тя забеляза още по-ясно от всякога колко се различават хората и правителствата по света, докато след хиляди векове мрак някой народ, по-просветен от другите, постепенно разпръсне светлината на знанието все по-далеч и по-далеч и най-после и в най-варварските страни се намерят храбри сърца, които ще имат силата и упоритостта да превърнат зверовете в хора. В Скития нямаше градове и следователно нямаше и изящни изкуства. Виждаха се само обширни равнини и цели народи, които живееха в палатки или върху коли. Тази гледка вдъхваше страх. Формозанта запита в коя палатка или кола живее царят. Отговориха ѝ, че преди осем дни той тръгнал на поход начело на триста хиляди конници, за да се сражава с вавилонския цар, чиято племенница, красивата принцеса Алдея, бил отвлякъл.

— Той е отвлякъл братовчедка ми! — извика Формозанта. — Не очаквах това ново приключение. Как, моята братовчедка, която беше толкова щастлива да ме ласкае, е станала царица, а аз съм още неомъжена!

Тя помоли да я заведат веднага в палатките на царицата.

Тяхната неочаквана среща в тази далечна земя и удивителните неща, които имаха да си разкажат една на друга, направиха разговора им така увлекателен, че те забравиха, че никога не са се обичали. Гледаха се възторжено и една сладка илюзия замени истинската нежност: те се прегръщаха и плачеха, между тях дори имаше сърдечност и откровеност, тъй като не се срещнаха в дворец.

Алдея позна феникса и Ирла, довереницата на братовчедка си. Тя даде на Формозанта шуби от зибели нови кожи, а Формозанта ѝ даде диаманти. Говориха за войната, която двамата царе започваха, съжеляваха хората, които монарсите по своя прищявка изпращат да се избиват заради спорове, които двама почтени хора биха могли да разрешат за един час със спогодба. Но най-много говориха за красивия чужденец, който побеждава лъвовете, подарява най-едрите диаманти на света, пише мадригали и притежава феникс и който сега, поради бърливостта на един кос, бе най-нещастният от всички хора.

— Той е моят скъп брат — казваше Алдея.

— Той е моят скъп любим — казваше Формозанта. — Ти несъмнено си го видяла и може би е още тук. Той знае, че е твой брат, мила братовчедке, и няма да те напусне така внезапно, както е напуснал китайския цар.

— Как да не съм го видяла, велики богове — поде Алдея. — Той прекара цели четири дни с мен. О, братовчедке, колко е нещастен моят брат! Една лъжлива вест напълно го подлуди и сега обикаля света, без да знае къде отива. Представи си, лудостта му стигна дотам, че брат ми отблъсна ласките на най-красивото момиче в цяла Скития. Вчера замина оттук, след като ѝ написа писмо, което я хвърли в отчаяние. А сам тръгна към кимерийците.

— Хвала богу — извика Формозанта, — той повторно е отказал заради мен! Моето щастие надмина надеждите ми, както нещастията ми надмина всичките ми страхове. Кажи да ми донесат това очарователно писмо. Искам да тръгна, искам да го гоня, държейки в ръка доказателствата за неговата добродетел. Сбогом, братовчедке. Щом Амазан е при кимерийците, и аз ще полетя нататък.

Алдея реши, че нейната братовчедка принцесата е още по-луда от брат ѝ Амазан. Но понеже и тя като нея бе засегната от същата епидемия, като нея бе напуснала насладите и великолепието на Вавилон заради царя на скитите и тъй като жените винаги се интересуват от безумията, причинени от любовта, тя истински се разнежи и пожела на Формозанта щастливо пътуване, като ѝ обеща да я подпомогне в любовта ѝ, ако някога има щастията да види отново брат си.

ГЛАВА VI

Вавилонската принцеса и феникскът скоро пристигнаха в империята на кимерийците, която в действителност е много по-слабо населена от Китай, но два пъти по-обширна. Някога тя беше подобна на Скития, но от известно време така процъфтя, че достигна царствата, които се гордеят, че служат за пример на другите държави.

След няколко дни път те влязоха в един твърде голям град, който царуващата императрица се бе заловила да разхубавява. Но самата тя не бе в града, по това време пътуваше от европейските си граници до азиатските, за да опознае своите владения, да ги види със собствените си очи, да прецени злините и да намери лек за тях, да умножи богатствата на страната и да сее просвета.

Един от главните сановници на тази старинна столица, известен за пристигането на вавилонянката и на феникса, побърза да поднесе своите почитания на принцесата и да я посрещне най-разкошно, сигурен, че неговата господарка, която бе най-образованата и най-славната от всички царици, ще му бъде благодарна, че е приел една тъй високопоставена дама със същите почести, с които би я посрещнала самата тя.

Настаниха Формозанта в двореца, от който отстраниха цяла досадна тълпа от любопитни, уредиха за нея пищни празници. Кимерийският благородник, който беше голям естественик, разговаря надълго с феникса, докато принцесата си почиваше в покоите си. Феникскът му призна, че е идвал някога при кимерийците, но че сега просто не може да познае страната.

— Как е било възможно в едно тъй кратко време да се извършат такива удивителни промени? — казваше той. — Няма и триста години, откакто видях тук дивата природа в цялата ѝ грозота; днес тук виждам изкуства, великолепие, слава и цивилизация.

— Един-единствен човек започна това велико дело — отвърна кимериецът, — една жена го усъвършенства, една жена беше по-добра законодателка, отколкото египетската Изида и гръцката Церера.

Повечето законодатели са били тесногръди и деспотични, техните възгледи са се ограничавали само до страната, която са управлявали, всеки от тях е гледал на народа си като на единствен на земята или като на народ, който трябва да бъде враг на останалото човечество. Създавали са институции само за един-единствен народ, въвеждали са обичаи само за него, установявали са религия само за него. Така египтяните, тъй прочути със своите огромни каменни грамади, са се оскотили и опозорили с варварските си суеверия. Те са смятали другите народи за невежи и не са общували с тях, с изключение на двора, който понякога се е издигал над грубите предразсъдъци, нито един египтянин не би се съгласил да яде от чиния, на която е била поднесена храна на чужденец. Техните жреци са били жестоки и смешни. По-добре би било за една страна да няма никакви закони и хората да слушат само гласа на природата, която е издълбала в човешките сърца понятията за справедливост и несправедливост, отколкото да се подчинява обществото на толкова противообществени закони.

Нашата императрица е възприела напълно противоположни схващания: тя счита своето обширно царство, в което се събират всички меридиани, като държава, която трябва да отговаря на нуждите на всички народи, които живеят по тези различни меридиани. Първият от нейните закони провъзгласи търпимост към всички религии и съчувствие към всички заблуди. Нейният мощен гений разбра, че ако обредите са различни, нравствеността е навсякъде същата; чрез това начало тя свърза своята нация с всички нации в света и кимерийците ще гледат на скандинавеца и на китаеца като на свои братя. Нашата императрица направи дори повече: тя пожела тази ценна търпимост, първата връзка между хората, да се установи и у нейните съседи, заслужи титлата „майка на отечеството“ и ако упорства, ще заслужи и титлата „благодетелка на човешкия род“.

Преди нея хора, за нещастие могъщи, изпращаха дружини от убийци да отнемат на непознати племена наследството, оставено от бащите им, и да го напият с кръвта им. Тези убийци бяха наричани „герои“, а тяхното разбойничество — „слава“. Нашата господарка си спечели друга слава: тя изпрати войски, които да донесат мир, да попречат на хората да си вредят едни на други, да ги принудят да се

търпят едни други, нейните знамена бяха знамена на всеобщо разбирателство.

Очарован от всичко това, което благородникът му разказа, фениксът рече:

— Господине, аз съм на този свят от двадесет и седем хиляди и деветстотин години и седем месеца, никога досега не съм виждал нещо, което може да се сравни с това, което вие ми разказвате.

След това го попита дали знае нещо за приятеля му Амазан. Кимериецът му разказа същите неща, които бяха казани на принцесата в Китай и Скития. Амазан бягал от всички дворци, които посещавал, щом някоя дама му назначела среща, защото се страхувал, че може да се поддаде на изкушението. Фениксът веднага съобщи на Формозанта това ново доказателство за верността на Амазан; тази вяроност беше още по-учудваща, тъй като младежът не можеше да подозира, че принцесата някога ще научи за нея.

Амазан бе заминал за Скандинавия. В тези земи нови гледки поразиха отново очите на пътниците. Тук монархията и свободата съществуваха заедно по силата на споразумение, което изглежда невъзможно в другите държави. Земеделците участваха в законодателството на равна нога с първенците на царството. Един млад владетел вдъхваше най-големи надежди, че ще бъде достоен да управлява една свободна нация. Там имаше нещо много по-странно: това беше единствената страна, в която кралят имаше неограничени права по силата на изричен договор със своя народ и беше същевременно най-младият и най-справедливият от всички крале.

При сарматите Амазан видя на престола един философ: той би могъл да бъде наречен „крал на анархията“, защото беше господар на сто хиляди кралчета, всяко едно от които можеше е една дума да обезсили общите решения на всички други. На Еол не му е било по-трудно да удържа всички ветрове, които се борят безспирно, отколкото на този монарх да помири духовете: той беше кормчия, който пътуваше във вечна буря, и все пак корабът не се разбиваше, защото владетелят беше отличен кормчия.

Преминавайки през всички тези страни, тъй различни от неговата страна, Амазан постоянно се отказваше от всички изгодни случаи, които му се представяха, все така отчаян от целувката, която Формозанта беше дала на египетския цар, все така твърд в своето

непонятно решение да даде на Формозанта пример за единствена и непоколебима вярност.

Вавилонската принцеса и нейният феникс тичаха навсякъде по следите му и закъсняваха само с ден-два; той не се уморяваше да препуска, а тя не загубваше нито миг в гонитбата.

Така преминаха през цяла Германия. Те се възхищаваха от напредъка, който разумът и философията бяха достигнали на север. Всички князе бяха образовани, всички даваха свобода на мисълта, тяхното възпитание не беше поверено на хора, които имат интерес да ги мамят или които сами са мамени. Възпитаваха ги в познание на всеобщата нравственост и ги учеха да презират суеверията. Във всички тези държави бяха премахнали един безумен обичай, който отслабва и обезлюдява много южни страни — обичая да се погребват живи в обширни тъмници огромен брой човешки същества от двата пола, завинаги отделени едни от други, и да ги карат да се закълнат, че никога няма да общуват помежду си. Това крайно безумие, възхвалявано в течение на векове, бе опустошавало земята толкова, колкото и най-жестоките войни.

Князете на север бяха най-после разбрали, че ако човек иска да има конезавод, не трябва да разделя най-яките коне от кобилите. Те също така бяха премахнали и други заблуди, не по-малко странни и не по-малко вредни. Хората най-после смееха да бъдат разумни в тези обширни страни, докато другаде още вярваха, че народите могат да се управляват само докато са глупави.

ГЛАВА VII

Амазан пристигна при батавите. В скръбта си неговото сърце изпита сладкото задоволство да открие там едно далечно подобие на щастливата страна на гангейците: свобода, равенство, чистота, изобилие, търпимост; но дамите в тази страна бяха тъй студени, че никоя от тях не се опита да го прелъсти, както правеха жените навсякъде другаде, не му бе никак трудно да остане целомъдрен. Ако беше пожелал да ухажва тези дами, той би покорил всички една след друга, без да бъде обичан от никоя от тях, но Амазан бе далеч от мисълта да прави завоевания.

Формозанта без малко не го настигна в страната на тази блудкава нация, закъсня само с един миг.

При батавите Амазан чу да се говори толкова похвално за някакъв остров, наречен Албион, че реши да отплува заедно с ликорните си за тази страна. Благоприятен източен вятър го отнесе за четири часа на брега на тази земя, по-прочута от Тир и остров Атлантида.

Красивата Формозанта, която го бе следвала по бреговете на Двина, Висла, Елба и Везер, пристигна най-после до устието на Рейн, който тогава изливаше бързите си води в Германското море.

Тя научи, че нейният скъп любим е отплувал за бреговете на Албион, стори ѝ се, че вижда кораба му и нададе радостни викове, които учудиха всички батавски дами, защото не можеха да си представят, че един млад мъж може да предизвика толкова радост. Колкото до феникса, те не му обърнаха голямо внимание, защото решиха, че перата му вероятно не биха могли да се продават така добре, както перата на патките и гъсетата, които се вѣдят в блатата на тяхната страна. Вавилонската принцеса нае два кораба, за да отиде заедно с цялата си свита на този блажен остров, където скоро щеше да се озове единственият предмет на нейните желания, душата на живота ѝ, богът на сърцето ѝ.

Неочаквано, тъкмо когато верният и злочест Амазан стъпваше на албионска земя, задуха страшен западен вятър; корабите на принцесата не можаха да отплуват. Сърцето ѝ се сви, обхвана я горчива мъка и дълбока тъга. В своята скръб тя реши да си легне и да изчака да се промени посоката на вятъра, но бурята бушуваше с отчайваща сила в течение на цели осем дни. През този осемдневен век принцесата караше Ирла да ѝ чете романи; не че батавите знаят да пишат романи, но тъй като са комисионерите на целия свят, те търгуват и с ума на другите нации, както със стоките им. Принцесата прати да купят в книжарницата на Марк-Мишел Ре всичките приказки, които са били написани в страната на авзоните^[1] и на вел-шите^[2], чиято продажба беше много мъдро забранена в тези страни, за да могат да се обогатяват батавите. Надяваше се, че в тези истории ще намери някое приключение, което да прилича на нейното и което би успокоило болката ѝ. Ирла четеше, фениксът изказваше преценки, а принцесата не откриваше нищо нито в „Преуспялата селянка“, нито в „Софа“, нито в „Четиримата факардени“, което да има и най-малко отношение към нейното приключение; тя постоянно прекъсваше четенето, за да попита откъде духа вятърът.

---

[1] Авзония — древното име на Южна Италия, оттук авзони — италианци. ↑

[2] Велши — французите. ↑

ГЛАВА VIII

Междувременно Амазан беше вече на път за столицата на Албион. Той пътуваше със своята каляска, теглена от шест ликорни, и мечтаеше за своята принцеса, когато забеляза една карета, която се беше обърнала в крайпътния ров. Слугите бяха отишли да повикат хора да им помогнат, а собственикът си седеше спокойно в колата, без да прояви и най-слабо нетърпение, като пушеше, за да убие времето, защото по онова време хората пушеха. Той се наричаше милорд и Пщг Шеп, което значи приблизително „Какво от това“ на езика, на който превеждам тези мемоари.

Амазан се спусна да му помогне; той сам без чужда помощ изправи колата, защото силата му бе много по-голяма от тази на обикновените хора. Милорд Какво от това се задоволи да каже: „Ето един много як човек.“

Селяците от околността, които след това се притекоха на помощ, се ядосаха много, че са ги накарали да дойдат напразно, и се нахвърлиха върху чужденеца: заканваха му се, наричаха го чуждестранно куче и искаха да го набият.

Амазан сграбчи двама души с всяка ръка и ги запрати на двадесет крачки. Останалите проявиха уважение към него, поздравиха го и му поискаха бакшиш; той им даде повече пари, отколкото някога бяха виждали в живота си. Милорд Какво от това му каза:

— Аз ви уважавам. Елате да вечеряте с мен във, вилата ми, която е само на три мили оттук.

Той се качи в колата на Амазан, тъй като неговата беше повредена от падането.

След като помълча четвърт час, той погледна за миг Амазан и му каза: „How d’ye do?“, което буквално ще рече „Как правите да правите?“, а в езика на преводача се изразява с „Как се носите?“, което не значи абсолютно нищо на никой език, след това добави: „Ето шест хубави ликорни“ и продължи да пуши.

Пътникът каза, че ликорните му са на разположение на негово превъзходителство, че е дошъл с тях от страната на гангейците и взе повод от това, за да му разкаже за вавилонската принцеса и за съдбоносната целувка, която тя дала на египетския цар, на което милордът не отговори нищо, защото малко го беше грижа дали на света съществуват египетски цар и вавилонска принцеса. Измина още четвърт час, без той да проговори. След това отново запита спътника си: „Как прави да прави“ и дали в страната на гангейците имат хубав ростбиф. С обичайната си учтивост Амазан му отговори, че на брега на Ганг хората никога не ядат братята си. Обясни му философията, която след много векове бе възприета от Питагор, Порфир и Ямблих. Тогава милордът заспа и спа, докато пристигнаха в къщата.

Той имаше млада и очарователна съпруга, на която природата бе дала толкова жива и чувствителна душа, колкото душата на мъжа ѝ бе безучастна към всичко. Него ден много албионски благородници бяха дошли да вечерят в дома ѝ. Имаше най-различни видове хора; тъй като страната почти винаги е била управлявана от чужденци, семействата, дошли с тези чужди владетели, бяха донесли най-различни нрави. В това общество едни хора бяха твърде любезни, други бяха с изключителен ум, а трети имаха дълбоки познания.

У домакинята нямаше нищо от онова престорено и неестествено държане, от онази скованост и неприятна стеснителност, в които по онова време упрекваха младите албионски жени. Тя не беше като онези дами, които чрез надменни обноски или превзето мълчание прикриват безплодността на ума си или унизителното смущение, което ги обзема, когато нямат какво да кажат; нямаше по-приветлива жена от нея. Тя посрещна Амазан с присъщата ѝ учтивост и изисканост. Необикновената красота на този млад чужденец, както и бързото сравнение, което тя направи между него и мъжа си, я поразиха много още от самото начало.

Поднесоха вечерята. Тя постави Амазан до себе си на масата и му предложи най-различни пудинги, тъй като той ѝ бе казал, че гангейците не ядат нищо, което е получило от боговете небесния дар на живота. Неговата красота и сила, нравите на гангейците, напредъкът на изкуствата, религията и управлението бяха предмет на един колкото приятен, толкова и поучителен разговор през време на

обяда, който трая до вечерта и през време на който милорд Какво от това пи много и не обели ни дума.

След обета, докато миледи наливаше чай и поглъщаше с очи младежа, той разговаряше с един член на парламента, защото всички знаят, че още оттогава съществуваше парламент и че той се наричаше „Wittenagemot“, което означава „събрание на умни хора“. Амазан се осведомяваше за Конституцията, нравите, законите, войската, обичаите, изкуствата, чрез които тази страна си бе спечелила уважението на целия свят, и благородникът му отговори така:

— Ние дълго сме ходили голи, макар че нашият климат не е топъл. Хора, дошли от древната земя на Сатурн, която се мие от водите на Тибър, дълго са се отнасяли към нас като към роби, обаче ние самите сме си причинили повече злини, отколкото сме видели от нашите първи покорители. Един от нашите царе стигна дотам в своята низост, че се обяви за поданик на един жрец, който също живееше на бреговете на Тибър и когото наричаха „Стареца от седемте хълма“ — дотолкова предопределението на тези седем хълма е било дълго да господстват над голяма част от Европа, обитавана тогава от скотове!

След тези времена на унижение дойдоха векове на свирепост и анархия. Нашата земя, по-бурна и от моретата, които я обкръжават, бе опустошена и окървавена от нашите вражди, много короновани глави загинаха под брадвата, над сто князе от царска кръв завършиха дните си на ешафода, изтръгнаха сърцата на техните привърженици и с тях ги биха по лицата. Палачът би трябвало да напише историята на нашия остров, защото той именно завършваше всички големи дела.

И като връх на ужаса, не много отдавна няколко души, които носеха черни плащове, и други, които навличаха бяла риза върху жакета си, бяха ухапани от бесни кучета и предадоха своя бяс на цялата нация. Всички граждани или убиваха, или бяха убивани, бяха или палачи, или жертви на палача, или грабители, или роби, и всичко това се вършеше в името на небето и защото търсеха Бога.

Кой би повярвал, че от тази ужасна бездна, от този хаос от раздори, жестокости, невежество и фанатизъм най-после ще произлезе може би най-съвършеното управление, което съществува на света? Един уважаван и богат крал, всемоушен да върши добро, безмоушен да върши зло, е начело на една свободна, воинствена, търговска и

просветена нация. Благородниците, от една страна, и представителите на градовете, от друга, си поделят с краля законодателната власт.

Видя се как, по силата на някаква особена неизбежност, винаги когато кралете се стремяха към произволна власт, безредиците, гражданските войни, анархията и нищетата опустошаваха страната. Спокойствието, богатството и общественото благоденствие царуват у нас, откакто кралете признаха, че не са неограничени монарси. Всичко се подронваше, когато се спореше за неразбираеми неща, всичко беше наред, когато хората не обръщаха внимание на тези неща. Нашите победоносни флоти разнасят славата ни по всички морета и законите създават сигурност за богатствата ни. Никога един съдия не може да тълкува законите произволно, никога не се издава присъда, без тя да бъде обоснована. Ние бихме наказали като убийци, онези съдии, които биха се осмелили да изпратят на смърт някой гражданин, без да посочат доказателствата, които го обвиняват, и закона, който го осъжда.

Вярно е, че у нас винаги има две партии, които се борят една срещу друга с перо и интриги, но и те винаги се обединяват, когато трябва да грабнем оръжие, за да защитим отечеството и свободата. Тези две партии се следят една друга, взаимно си пречат, така че нито едната, нито другата не може да изнасили светостта на законите, те се мразят, но обичат държавата, те са ревниви влюбени, които се надпреварват да служат на една и съща любима.

Изхождайки от същата духовна основа, която ни накара да опознаем и защитим правата на човешката природа, ние издигнахме науките до най-високата точка, която те могат да достигнат при хората. Вашите египтяни, които минават за големи техници, вашите индийци, които светът смята за големи философи, вашите вавилонци, които се хвалят, че са наблюдавали звездите в течение на четиристотин и тридесет хиляди години, гърците, които са написали толкова фрази, за да кажат толкова малко неща, не знаят нищо в сравнение с най-малките ни ученици, които изучават откритията на нашите големи умове. В течение на сто години ние изтръгнахме от природата повече тайни, отколкото човешкият род е открил в течение на безброй векове. Ето действителното положение, в което се намираме. Не скрих пред вас нито доброто, нито злото, нито нашия позор, нито нашата слава и нищо не преувеличих.

Като чу това слово, Амазан почувства в себе си желание да се запознае с висшите науки, за които му говореха, и ако неговата страстна любов към вавилонската принцеса, чувството му на синовно уважение към майка му, която бе напуснал, и любовта му към родния край не говореха тъй силно на нараненото му сърце, той би пожелал да прекара целия си живот на остров Албион, но злополучната целувка, която принцесата бе дала на египетския цар, не оставяше достатъчно свобода на ума му, за да се залови с изучаването на висшите науки.

— Тъй като съм си наложил да обикалям света и да бягам от себе си — каза той, — признавам, че бих бил любопитен да видя тази древна земя на Сатурн, този народ от бреговете на Тибър и седемте хълма, на който вие някога сте се подчинявали; несъмнено той трябва да е първият народ на земята.

— Съветвам ви да направите това пътуване — отвърна му албионецът, — стига само да обичате музиката и живописата. Самите ние твърде често разнасяме суката си по седемте хълма. Но ще останете много учуден, когато видите потомците на нашите победители.

Разговорът трая дълго. Макар че мозъкът на красивия Амазан бе малко разстроено, той говореше с толкова чар, гласът му бе така трогателен, държането му така благородно и благо, че домакинята не можа да се сдържи да не се оттегли с него на разговор насаме. Докато му говореше, тя му стисна нежно ръката, като го гледаше с влажни и искрящи очи, които събуждаха желанието във всички части на тялото му. Задържа го на вечеря и го остави да спи в дома ѝ. Всеки миг, всяка дума, всеки поглед на Амазан разпалваха страстта ѝ. Щом всички си отидоха, тя му написа бележка, уверена, че той ще дойде да я ухажва в леглото, докато милорд Какво от това спи в своето. Амазан отново има силата да устои: такива чудотворни последици предизвиква едно зрънце лудост в една крепка и дълбоко наранена душа!

Амазан изпрати на дамата обичайния си почтителен отговор, в който изтъкна светостта на своята клетва и строгия дълг, който му повеляваше да научи вавилонската принцеса да обуздава страстите си, след това заповяда да впрегнат ликорните и тръгна за Батавия, оставяйки цялата компания възхитена от него, а домакинята — в отчаяние. Смазана от мъка, тя забрави да скрие писмото на Амазан, милорд Какво от това го прочете на следната сутрин.

— Това са — каза той, като повдигна рамене — доста плоски глупости.

И отиде на лов за лисици с няколко пияници от околността.

Амазан пътуваше вече по море, снабден с географска карта, подарена му от учения албионец, с когото бе разговарял в дома на милорд Какво от това. Той видя с изненада голяма част от земята, изобразена на лист хартия.

Очите и въображението му блуждаеха по това малко пространство, гледаше Рейн, Дунава, Тиролските Алпи, отбелязани тогава с други имена, и всички страни, през които трябваше да мине, преди да стигне до града на седемте хълма, но най-много гледаше страната на гангейците, Вавилон, където бе видял своята скъпа принцеса, злополучната страна Басра, където тя бе дала целувка на египетския цар. Въздишаше, проливаше сълзи, но бе съгласен, че албионецът, който му бе подарил света в смален вид, беше прав, когато твърдеше, че на бреговете на Темза хората са хиляди пъти по-образовани от онези, които живеят по Нил, Ефрат и Ганг.

Докато той се завръщаше в Батавия, Формозанта летеше към Албион със своите два кораба, които се носеха с издути платна. Корабът на Амазан се размина с кораба на принцесата и едва не го докосна; двамата влюбени бяха тъй близо един до друг, без да подозират това. О, ако знаеха! Но безпощадната съдба не позволи това.

ГЛАВА ІХ

Щом слезе на равния тинест бряг на Батавия, Амазан веднага полетя като светкавица към града на седемте хълма. Трябваше да премине южната част на Германия. На всеки четири мили срещаше по някой принц или принцеса, почетни дами и дрипльовци. Беше учуден от откровения германски начин, по който тези почтени дами и госпожици проявяваха кокетството си спрямо него. Но на всички ухажвания той отговаряше само със скромен отказ. След като премина Алпите, Амазан отплува по море от Далмация и слезе в един град, който не приличаше на никой от онези, които бе видял дотогава. Морето изпълваше улиците, къщите бяха построени във водата. Малкото обществени площи, които украсяваха този град, бяха претъпкани с мъже и жени с двойни лица — едно лице, дадено им от природата, и едно лице от зле нарисувана мукава, което те слагаха върху първото, така цялата нация сякаш се състоеше само от призраци. Чужденците, които идваха в тази страна, си купуваха най-напред лице, както другаде човек се снабдява с шапка или обуца. Амазан не възприе тази противоестествена мода и се яви такъв, какъвто си беше. В града имаше дванадесет хиляди момичета, записани в голямата книга на републиката — момичета, полезни на държавата, натоварени с най-износната и най-приятната търговия, която някога е обогатявала една страна. Обикновените търговци изпращаха платове в Ориента с големи разноски и големи рискове, а тези хубави търговки въртяха без никакъв риск търговия със своите прелести, които никога не се изчерпваха. Всички те дойдоха да се представят на красивия Амазан и да му предложат да избере една от тях. Той избяга с най-голямата възможна бързина, като мълвеше името на несравнимата вавилонска принцеса и се кълнеше в безсмъртните богове, че тя е по-красива от всички тези дванадесет хиляди венециански момичета.

— Страшна измамнице — викаше той извън себе си, — ще те науча да бъдеш вярна!

Най-после пред очите му се показаха жълтите вълни на Тибър, зловонните блатата, редките мършави и костеливи жители, загърнати в стари, дрипави плащове, през които се виждаше сухата им тъмна кожа, и му възвестиха, че се намира пред вратите на седмохълмия град, на този град на герои и законодатели, който беше завладял и управлявал голяма част от света.

Амазан си въобразяваше, че на триумфалната градска врата ще види строени петстотин дружини, командвани от герои, а в сената — събрание от полубогове, което раздава закони на света. Обаче откри, че цялата войска се състои от тридесетина негодници, които стояха на стража с чадъри, защото се бояха от слънцето. След това влезе в един храм, който му се видя много красив, но не толкова, колкото вавилонския, и бе доста изненадан, когато чу песни, изпълнявани от мъже, които имаха женски гласове.

— Каква забавна страна е тази древна земя на Сатурн! Видях град, в който никой нямаше истинското си лице; ето друг град, където мъжете нямат нито мъжки глас, нито брада.

Казаха му, че тези певци не са вече мъже, че са отнели мъжествеността им, за да пеят по-приятно възхвали на удивителен брой достойни хора. Амазан не разбра нищо от тези обяснения. Господата го помолиха да изпее нещо, той изпя една гангейска песен с присъщия си чар. Гласът му беше много звучен тенор.

— О, господине — казаха му те, — какво прекрасно сопрано бихте били!... О, само ако...

— Как така ако? Какво искате да кажете?

— О, синьор...

— Е, какво?

— Ако няхахте брада.

Тогава с обичайните си доста смешни движения те шеговито му обясниха за какво става дума. Амазан остана смаян.

— Толкова съм пътувал — каза той, — но никога не съм чувал да се говори за такива чудесии.

След като песните свършиха, старецът от седемте хълма отиде начело на огромното шествие до вратата на храма, той започна да сече въздуха на четири с вдигнат палец и с два изпънати и два свити пръста, като казваше на език, който вече не се говореше, следните думи: „На града и на Вселената.“ Гангеецът не можеше да разбере как два пръста

могат да стигнат толкова далеч. След малко край него почна да минава целият двор на господаря на света. Той се състоеше от важни личности — едни в червени мантии, други във виолетови. Почти всички гледаха красивия Амазан и му правеха мили очи; покланяха му се дълбоко и си казваха един на друг: „San Martino che bel ragazzo! San Pancratio, che bel fanciullo!“^[1]

Gli ardenti^[2], чийто занаят беше да показват на чужденците забележителностите на града, побързаха да го заведат да разгледа останки от рухнали сгради, където и магаретар не би желал да прекара нощта, но които някога са били достойни паметници на величието на един царствен народ. След това видя двестагодишни картини, статуи от преди повече от двадесет века, които призна за велики творби на изкуството.

— Създавате ли още подобни произведения?

— Не, ваше превъзходителство — отвърна му един, — но ние презираме останалите страни, защото пазим тези редки и ценни неща. Ние сме един вид вехтошари, които се гордеят със старите дрехи, които са останали в магазините им.

Амазан поиска да види двореца на владетеля; заведоха го там. Видя хора, облечени във виолетови мантии, които брояха парите, постъпили в приход на държавата: толкова от една земя някъде по Дунава, толкова от друга по Лоара или по Гвадалквивир, или на Висла.

— Охо — рече Амазан, след като погледна своята географска карта, — значи, вашият господар владее цяла Европа, както някога са я владели древните герои от седемте хълма?

— Той трябва да владее целия свят по божествено право — отвърна му един виолетов човек. — И дори имаше време, когато неговите предшественици бяха почти установили световна монархия, но днес техните наследници имат добрината да се задоволят с малкото пари, които техните поданици, кралете, им плащат под форма на данък.

— Значи, вашият господар е в действителност цар на царете! Значи, това е неговата титла? — запита Амазан.

— Не, ваше превъзходителство, неговата титла е „слуга на слугите“, той беше първоначално рибар и вратар и затова знаците на неговото достойнство са ключове и мрежи, но той продължава да

заповядва на всички царе. Неотдавна изпрати сто и една заповеди на един цар в страната на келтите и царят се подчини.

— Значи, вашият рибар — рече Амазан — е изпратил петстотин-шестстотин хиляди войници, за да осигури изпълнението на тези сто и една заповеди?

— Съвсем не, ваше превъзходителство. Нашият свят господар съвсем не е толкова богат, той не може да издържа дори десет хиляди войници, но затова пък има четиристотин-петстотин хиляди божествени пророци, пръснати из другите страни. Тези пророци от най-различни цветове са хранени, както се следва, на разноски на народите. От името на небето те възвестяват, че моят господар може да отваря и затваря с ключовете си всички ключалки, и особено ключалките на касите.

Един нормандски свещеник, който заемаше при краля, за когото ви говоря, длъжността довереник на мислите му, го убеди, че трябва да се подчинява безпрекословно на стоте и една мисли на моя господар, защото трябва да знаете, че една от изключителните привилегии на стареца от седемте хълма е да бъде винаги прав, било когато благоволи да говори, било когато благоволи да пише.

— Особен човек, ей богу! — рече Амазан. — Бих бил много любопитен да вечерям с него.

— Ваше превъзходителство, дори да бяхте цар, не бихте могъл да ядете на неговата маса Най-многого, което той би могъл да направи за вас, е да нареди да ви поднесат ядене до него, на една по-малка и пониска маса от неговата. Но ако желаете да имате честта да му говорите, ще ви издействам аудиенция от него срещу една *buona mancia*^[3], която ще имате добрината да ми дадете.

— С готовност — рече гангеецът. Виолетовият човек се поклони.

— Ще ви представя още утре — каза му той. — Ще коленичите три пъти и ще целунете краката на стареца от седемте хълма.

При тези думи Амазан избухна в такъв гръмогласен смях, че едва не се задуши. Той излезе навън, като се държеше за корема, и се смееше през целия път до своята странноприемница, където още дълго се смя.

Докато обядваше, дойдоха двадесет голобради мъже и двадесет цигулари, които дадоха цял концерт в негова чест. През останалата част на деня той бе ухажван от най-важните първенци на града. Те му

направиха предложения, още по-странни от предложението да целуне краката на стареца от седемте хълма. Тъй като беше извънредно учтив, най-напред сметна, че тези господа го вземат за дама и най-тактично и учтиво им обясни грешката им. Но тъй като двама-трима от най-решителните виолетови мъже станаха прекалено настойчиви, той ги изхвърли през прозореца, без да смята, че прави голяма жертва заради прекрасната Формозанта. И напусна колкото може по-бързо този град на господарите на света, където трябваше да целуне палеца на крака на един старец, като че ли бузата му беше на крака, и където пристъпваха към младите хора с още по-странни любезности.

---

[1] Свети Мартине, какъв красив младеж! Свети Панкратио, какво красиво момче! (ит.) — Б. пр. ↑

[2] Арденти — членовете на Академията на науките във Витербо, Италия. ↑

[3] Бакшиш. — Б. пр. ↑

ГЛАВА X

Амазан, този образец на постоянство, все тъй верен на вавилонската принцеса, все тъй разярен срещу египетския цар, минаваше от провинция в провинция, отблъсваше най-различни намеци за любов и най-после стигна до новата столица на Галия. Както толкова други и този град бе минал през всички степени на варварство, невежество, глупост и нищета. Първото му име е било кал и фъшкия, след това градът взел името Изида, от култа на Изида, който достигнал чак до него. Първият му сенат се състоял от група лодкари. Дълго време е бил роб на грабливите герои на седемте хълма, а няколко века по-късно бил завладян от други герои-разбойници, дошли от отвъдния бряг на Рейн.

Времето, което променя всичко, бе направило от него град, в който едната половина беше твърде величествена и приятна, а другата — малко просташка и смешна: това беше гербът на неговите жители. Зад крепостните му стени живееха най-малко около сто хиляди души, които нямаха друга работа, освен да играят и да се забавляват. Това множество от безделници преценяваше изкуствата, които други създаваха. Не знаеха нищо за онова, което се кроеше в двореца, макар че той бе само на четири малки мили от тях, изглеждаше, сякаш се намира най-малко на шестстотин мили. Приятното общество, веселието, празните забавления бяха единствените важни неща за тях, управляваха ги като деца — обсипваха ги с играчки, за да не се сърдят. Ако някой им заговореше за зверствата, които преди два века бяха опустошили родината им, и за страшните времена, когато половината от нацията е избивала другата половина заради някакви софизми, те казваха, че това действително не е било хубаво и после започваха да се смеят и да пеят водевили.

Колкото по-учтиви, шеговити и любезни бяха тези безделници, толкова повече изпъкваше тъжният контраст между тях и хората, които работеха.

Между заетите хора или тези, които твърдяха, че са заети, имаше една дружина мрачни фанатици, отчасти луди, отчасти мошеници, самият вид на които потопяваше в скръб земята и които, само за да спечелят малко влияние, биха я разтърсили из основи, ако можеха, но безделният народ, който танцуваше и пееше, ги отпращаше обратно в леговищата им, както птиците принуждават кукумявките да се скрият в дупките на полусрутните къщи.

Други, по-малко на брой заети хора, бяха пазители на стари варварски обичаи, срещу които ужасената природа роптаеше високо. Тези хора се справяха единствено със своите проядени от червеи книги и когато откриеха в тях някой безсмислен и отвратителен обичай, гледаха на него като на свещен закон. И именно поради този срамен навик — че не смееха да мислят самостоятелно, а черпеха идеите си от останките на минали времена, когато хората не са мислели — в града на удоволствията съществуваха още жестоки нрави. По тази причина нямаше никакво съответствие между престъпленията и наказанията. Понякога един невинен трябваше да изтърпи хиляди смърти, за да го накарат да признае престъпление, което не е извършил.

Наказваха някой младеж заради една лудория, както биха наказали за отравяне или отцеубийство. Безделниците тогава надаваха страшни писъци и на следния ден забравяха за тези ужаси и говореха само за новата мода.

Този народ беше видял как в течение на един век изящните изкуства достигнаха до такава степен на съвършенство, за каквато никой не би посмял да мечтае. Тогава чужденците идваха да се възхищават, както във Вавилон, на великите архитектурни паметници, им чудесните градини, на възвишените усилия на ваятелите и живописците. Те бяха пленени от музика, която достигаше до душата, без да учуди слуха.

Само през този щастлив век нацията позна истинската поезия, сиреч тази, която е естествена и хармонична, която говори и на сърцето, и на ума. Нови видове красноречие достигнаха най-висш израз на красота. И особено в театрите звучеше звънкото слово на несравними произведения, каквито никой друг народ никога не е създавал. И най-сетне добрият вкус се разпространи във всички съсловия до такава степен, че имаше добри писатели дори и измежду друидите.

Толкова лаври, чиито върхове се издигаха чак до облаците, скоро изсъхнаха в тази изтощена земя. Останаха само малък брой, чиито листа избледняваха и линееха. Упадъкът се дължеше на лекотата, с която се твореше, на леността да се твори добре, на преситеността от красивото и на склонност към чудатото. Суетата покровителстваше художници, които връщаха епохата на варварството и същата тази суета, преследвайки истинските таланти, ги принуди да напуснат отечеството си. Търтеите прогониха пчелите.

Нямаше вече истинско изкуство, нямаше вече гении, достойнството се състоеше в това да умуваш и да говориш каквото ти хрумне за достойнствата на миналия век, онзи, който цапотеше по стените на някоя кръчма, критикуваше картините на велики художници с тон на голям познавач, разни драскачи изопачаваха произведенията на великите писатели, невежеството и лошият вкус имаха своите платени писачи. Същите неща се повтаряха в сто тома под различни заглавия. Всичко беше или речник, или брошура. Един друидски вестникар пишеше два пъти седмично тъмните летописи на няколко неизвестни на нацията обезумели хора и разказваше за небесни чудеса, извършени от мошеници и мошенички в някакви бордеи, други бивши друиди, облечени в черно, почти умиращи от яд и глад, се оплакваха в хиляди писания, че вече не им позволяват да мамят хората и че това право е предоставено на пръчове, облечени в сиво. Някои висши друиди печатаха клеветнически пасквили.

Амазан не знаеше нищо за тези неща, но дори да бе узнал, това никак не би го смутило, тъй като умът му бе зает единствено с вавилонската принцеса, с египетския цар и с нерушимата му клетва да не обръща никакво внимание на ухажванията на дамите, в която и страна да го отведе мъката му.

Цялото това лекомислено и невежо простолюдие, винаги склонно да довежда до крайност естественото любопитство на човешкия род, се тълпеше дълго пред ликорните му. Жените обаче, като по-съобразителни, насилваха вратите на странноприемницата, за да видят господаря на ликорните.

Амазан изрази пред съдържателя известно желание да посети двореца; обаче няколко безделници от доброто общество, които случайно се намираха там, му казаха, че това вече не е на мода, че времената са се променили и че сега развлечения има само в града. Той

беше поканен още същия ден на вечеря в дома на една дама, чиято духовитост и дарования бяха известни и извън родината ѝ и която бе пътувала из някои от страните, през които Амазан беше минал. Той много хареса тази дама и събраното в дома ѝ общество. Свободата беше в рамките на приличието, веселостта небе прекалено шумна, у учените нямаше нищо отблъскващо, а в остроумието нямаше злъч. Той видя, че изразът „добро общество“ не е празна дума, макар че често бива присвояван без право. На следния ден обядва в не по-малко приятно общество, но много по-отдадено на наслади. Колкото повече беше доволен от сътрапезниците си, толкова повече го харесваха и те. Амазан чувстваше как сърцето му се размеква и се разтапя, както благовонията в неговата родина се разтапят бавно на тих огън и издават прекрасно ухание. След обяда го заведоха на едно очарователно зрелище, което друидите порицаваха, защото им отнемаше всички зрители, на които най-много държаха. Това зрелище се състоеше от приятни стихове, прекрасни песни, танци, които изразяваха поривите на душата, и гледки, които мамеха и очароваха очите. Този вид забавление, което събираше толкова изкуства, имаше чуждо наименование: наричаха го „опера“, което някога, на езика на седемте хълма, означаваше „труд, грижа, занятие, производство, предприятие, работа, сделка“. Тази сделка го възхити. Особено го очарова едно момиче с мелодичния си глас и с прелестите, които го съпровождаха. След зрелището това момиче на сделките му бе представено от новите му приятели. Амазан му подари цяла шепа диаманти. То му беше толкова благодарно, че не го остави до края на деня. Амазан вечеря с него и през време на вечерята забрави въздържанието си; след вечерята забрави и клетвата си да бъде винаги безчувствен към красотата и непреклонен и към най-нежните ухажвания. Какъв пример на човешка слабост!

Тъкмо по това време красивата вавилонска принцеса пристигна с феникса, прислужницата си Ирла и своите двеста гангейски конници, които яздеха на ликорни. Трябваше доста дълго да чака, докато им отворят градските врати. Най-напред тя запита дали най-хубавият, най-храбрият, най-духовитият и най-верният мъж е още в града. Градските управници веднага разбраха, че говори за Амазан. Формозанта поиска да я заведат в странноприемницата, където любимият ѝ бе отседнал. Принцесата влезе с тръпнещо от любов сърце, цялата ѝ душа бе

изпълнена с неизразимата радост, че най-после отново ще види своя любим, образец на вярност. Нищо не можа да ѝ попречи да влезе в стаята му; завесите на леглото бяха отворени и тя видя красивия Амазан заспал в прегръдките на една черноока красавица. И двамата имаха много голяма нужда от почивка.

Формозанта нададе вик на болка, който прокълтя из цялата къща, но не можа да събуди нито братовчед си, нито момичето на сделката. Тя припадна в прегръдките на Ирла. Щом дойде на себе си, принцесата излезе от тази съдбоносна стая изпълнена с мъка и ярост. Ирла се осведоми кое е това младо момиче, което прекарва тъй приятни часове с красивия Амазан. Казаха ѝ, че тази млада девойка е много услужливо момиче на сделката, което освен своите дарования притежава и способността да пее с доста голяма грация.

— О, справедливи Небеса! О, всемогъщи Орозмад! — викаше красивата вавилонска принцеса, обляна в сълзи. — От кого съм измамена аз и заради кого! Значи, този, който заради мен е отблъснал толкова принцеси, ме изоставя заради една галска комедиантка! Не, не бях могла да преживея това оскърбление!

— Госпожице — каза ѝ Ирла, — такива са всички младежи от единия до другия край на света. Дори да бъдат влюбени в красавица, слязла от небето, в известни моменти ще ѝ изневерят с някоя кръчмарска прислужница.

— Свършено е — рече принцесата. — До края на живота си няма да го видя. Да тръгнем още този миг, нека впрегнат ликорните!

Фениксът я заклинаше да почака поне докато се събуди Амазан, за да може той да поговори с него.

— Амазан не заслужава това — възрази принцесата. — Вие ме оскърбявате жестоко; ще си помисли, че съм ви помолила да го упрекнете и че желая да се помиря с него. Ако ме обичате, не прибавяйте нова обида към обидата, която той ми нанесе.

Фениксът, който в края на краищата, дължеше живота си на дъщерята на вавилонския цар, не можеше да не ѝ се подчини. И така, Формозанта замина с цялата си свита.

— Къде отиваме, госпожице? — запита я Ирла.

— Нямам представа — отвърна принцесата. — Ще поемем по първия път, на който попаднем, ще бъда доволна, стига да избягам от Амазан завинаги.

Фениксът, който беше по-мъдър от Формозанта, защото у него нямаше страсти, я утешаваше по пътя. Кротко ѝ изтъкваше, че е доста тъжно да наказваш себе си заради вината на друг; че Амазан ѝ е дал достатъчно бляскави и многобройни доказателства за вяност, за да може да му прости, че се е забравил само за миг; че е праведник, комуто е липсвала благодатта на Орозмад, че отсега нататък ще бъде още по-постоянен в любовта и добродетелите си, че желанието му да изкупи вината си ще го издигне над самия него, и че ще бъде още по-щастлива от това, че много велики принцеси преди нея са прощавали подобни прегрешения и това им е донасяло само добро. Привеждаше ѝ примери, той владееше до такава степен изкуството да разказва, че най-после сърцето на Формозанта се смири и успокои. Съжаляваше, че е тръгнала веднага и намираше, че ликорните ѝ препускат прекалено бързо. Но не смееше да се върне обратно. Разкъсвана между желанието да прости и желанието да покаже гнева си, между любовта и суетността си, тя оставяше ликорните да тичат; както ѝ бе предсказал гадателят на баща ѝ, Формозанта тръгна да обикаля света.

Когато се събуди, Амазан научи за пристигането и заминаването на Формозанта и феникса, научи за отчаянието и гнева на принцесата. Казаха му, че се е заклела никога да не му прости.

— Тогава на мен не ми остава друго — извика той, — освен да я последвам и да се самоубия пред краката ѝ.

Приятелите му от доброто общество на безделниците се стекоха пред него, когато тази случка се разчу, изтъкнаха му, че за него би било несравнимо по-добре да остане при тях, че нищо не може да се сравни с приятния живот, който водят, заобиколени от изкуства и отдадени на спокойни и изискани наслади, че доста чужденци и дори царе са предпочитали тази почивка, изпълнена с тъй приятни и очарователни развлечения, пред родината и трона си, че при това и колата му е разбита и един дърводелец му правел каляска по новата мода, че най-добрият шивач в града вече му скроил десетина най-модерни костюма, че най-духовитите и мили дами в града, в чиито домове се играят отлични комедии, вече са си запазили дни, за да дадат приеми в негова чест. През това време момичето на сделките правеше тоалета си, пиеше шоколад, смееше се, пееше и закачаше красивия Амазан, който най-после си даде сметка, че умът ѝ е колкото на едно пате. Тъй като искреността, сърдечността, откровеността, както и великодушието и

храбростта бяха основните черти на този велик принц, той бе разказал нещастията си и пътуванията си на своите приятели. Те знаеха, че е втори братовчед на принцесата, осведомени бяха за злополучната целувка, която тя бе дала на египетския цар.

— Между роднини такива дребни лудории се прощават — казаха му те, — защото иначе хората биха прекарали живота си във вечни разправии.

Но нищо не разколеба решението му да тръгне след Формозанта. Неговата кола обаче не беше още готова и той трябваше да прекара още три дни сред безделниците в празненства и развлечения. Най-после Амазан се сбогува с тях, прегърна ги и ги накара да приемат най-добре монтираните диаманти на своята страна, като им заръча да продължават да бъдат винаги лекомислени и безгрижни, защото това ги прави още по-приятни и щастливи.

— Германците — каза той — са старците на Европа, народите на Албион са зрелите хора, а жителите на Галия са децата и аз обичам да играя с тях.

ГЛАВА XI

Неговите водачи без труд откриха пътя, по който бе поела принцесата, тъй като навсякъде се говореше само за нея и за нейната голяма птица. Всички жители бяха още удивени и във възторг. Населението на Далмация и на Анконските блата изпита след това не чак толкова радостна изненада, когато видя цяла къща да лети във въздуха, бреговете на Лоара, Дордопа, Гарона и Жиронда още кънтяха от възторжени поздравления.

Когато Амазан стигна в подножието на Пиренеите, управниците и друидите от този край го накараха въпреки волята му да види един танц, наречен тамбурен. По щом премина Пиренеите, Амазан вече не видя нито веселост, нито радост. От време на време чуваше по някоя песен, но всички песни бяха тъжни, жителите стъпваха тежко, с броеници в ръце и с кама, затъкната в пояса. Цялата нация, облечена в черно, изглеждаше, като че ли е в траур. Когато слугите на Амазан запитваха за нещо хората по пътя, те им отговаряха със знаци, когато влезеха в някоя странноприемница, съдържателят им казваше с две думи, че няма нищо в хана му и че могат да пратят човек на няколко мили оттам да потърси това, от което пътниците имат неотложна нужда.

Когато питаха някой от тези мълчаливци дали е видял да минава красивата вавилонска принцеса, той отговаряше не така кратко:

— Видяхме я, не е толкова хубава, защото само мургавите са красиви: тя има гърди като от алабастър, което е най-отвратителното нещо на света и което почти не се среща в нашата страна.

Амазан приближаваше провинцията, оросявана от Бетис^[1]. Не бяха изминали повече от дванадесет хиляди години, откакто тиренците бяха открили тази страна, горе-долу по същото време, когато бяха открили и големия остров Атлантида, потънал в океана няколко века по-късно. Тиренците обработвали тази земя, която местните жители оставяха необработена, като твърдяха, че те не трябва да се занимават с нищо и че техните съседи, галите, трябва да дойдат да работят

земите им. Тиренците бяха довели със себе си палестинци, които по онова време обикаляха из всички страни, стига да можеше да се спечели някаква пара. Тези палестинци заемаха пари с петдесет на сто лихва и бяха събрали в себе си почти цялото богатство на страната. Това накара народите, населяващи Бетика^[2], да помислят, че палестинците са магьосници, а всички онези, които биваха обвинени в магия, бяха безмилостно изгаряни от една дружина друиди, които се наричаха „изследвачи“ или „антропокаи“^[3]. Тези жреци обличаха жертвите си в карнавални дрехи, заграбваха имотите им и благочестиво четяха собствените молитви на палестинците, докато ги печеха на тих огън.

Вавилонската принцеса слезе на земята в града, който оттогава се нарича Севиля. Намерението ѝ беше да тръгне с кораб по Бетис, за да се завърне във Вавилон през Тир, където да види цар Белус, баща си, и да забрави, ако може, своя неверен любим или пък да му поиска ръката. Тя повика при себе си двама палестинци, които се занимаваха с всички сделки на двореца. Те трябваше да ѝ доставят три кораба. Фениксът уговори с тях всичко необходимо.

Съдържателката на хана беше много набожна, а нейният съпруг, не по-малко набожен, беше от „приближените“, тоест шпионин на друидите-изследвачи или антропокаи. Той не пропусна да уведоми друидите, че в хана има една магьосница и двама палестинци, които сключват договор с дявола, преобразен като голяма златна птица. Когато научиха, че дамата притежава огромно количество диаманти, изследвачите веднага решиха, че е магьосница, почакаха да се стъмни, за да заключат отвън двестата конници и ликорните, които спяха в обширните обори, тъй като изследвачите са страхливци.

След като залостиха добре вратите, те заловиха принцесата и Ирла, но не можаха да хванат феникса, който отлетя като стрела навън. Той беше сигурен, че ще намери Амазан някъде по пътя от Галия за Севиля.

Срещна го на границата на Бетика и му разказа за нещастията на принцесата. Амазан не можа да продума дума, толкова бе потресен и разярен. Той облече стоманена, инкрустирана със злато броня, златен шлем, увенчан с чаплени и щраусови пера, и се въоръжи с дълго дванадесет стъпки копие, две къси метателни копия и един от онези мечове, които се наричат „светкавични“ и с които с един удар може да

се разреже дърво, скала или друид. Това беше старинното въоръжение от Магог^[4], което сестра му Алдея му бе подарила, когато той посети Скития; малобройните воители, които го придружаваха, също възседнаха ликорните си.

Прегръщайки своя скъп феникс, Амазан му каза само тези тъжни думи:

— Аз съм виновен. Ако не бях легнал с онова момиче на сделките в града на безделниците, красивата вавилонска принцеса нямаше да бъде в толкова ужасно положение. Да полетим срещу антропокаите!

Скоро той влезе в Севиля. Хиляда и петстотин алгуасили пазеха вратите на хана, където бяха затворени двестата гангейци с ликорните им, без да имат какво да ядат. Всичко бе готово за жертвоприношението, при което щяха да умъртвят вавилонската принцеса, нейната прислужница Ирла и двамата богати палестинци.

Великият антропокай, заобиколен от своите малки антропокай, вече седеше на свещения съдийски стол, цяла тълпа севилци, които носеха броеници на пояса си, бяха склучили безмълвно ръце. Доведоха красивата принцеса, Ирла и двамата палестинци с вързани на гърба ръце и облечени в маскарадни мантии.

През един тавански прозорец фениксът влезе в тъмницата, където гангейците бяха почнали вече да разбиват вратите. Непобедимият Амазан ги разбиваше отвън. Те излязоха въоръжени, възседнали ликорните си. Амазан застана начело на тази войска. Без особени усилия той разпръсна алгуасилите, „приближените“ и жреците антропокай; всяка ликорна пробождаше по десетина от тях наведнъж. Светкавичният меч на Амазан разсичаше на две всички, които се изпречваха пред него. Множеството, в черни плащове и мръсночервени наметала, бягаше, като държеше в ръце броеници, благословени *per amor de Dios*^[5].

Амазан хвана собственоръчно великия изследвач, както седеше на съдийското си кресло, и го хвърли върху кладата, приготвена на четиридесет стъпки по-настрани; хвърли върху нея един след друг и останалите дребни изследвачи. След това коленичи в краката на Формозанта.

— О, колко сте мил — каза тя — и как бих ви обожавала, ако не бяхте ми изневерил с онова момиче на сделките.

Докато Амазан се помиряваше с принцесата, докато гангейците хвърляха на кладите труповете на всички антропокаи и пламъците се издигаха до облаците, в далечината се зададе някаква войска. Един стар монарх, с корона на глава, се приближаваше в кола, теглена от осем мулета, запретнати с въжета, а след него се точеха още сто такива коли. Те бяха заобиколени от важни личности в черни и малинови плащове, които яздеха на хубави коне, голямо множество хора с мазни коси следваха пеша, пазейки пълно мълчание.

Амазан веднага строи около себе си своите гангейци и препусна напред с наведено копие. Щом го забеляза, кралят свали короната си, слезе от колата, целуна стремето на Амазан и му каза:

— Пратенико Божи, вие сте отмъстителят на човешкия род, освободител на моята родина, мой закрилник. Тези свети чудовища, които вие премахнахте от лицето на земята, бяха мои господари в името на стареца на седемте хълма, бях принуден да търпя тяхната престъпна власт. Моят народ би ме изоставил, ако се бях опитал дори само да смекча техните отвратителни жестокости. Днес аз дишам свободно, царувам и това дължа на вас.

След това почтително целуна ръката на Формозанта и настойчиво я помоли да благоволи да се качи заедно с Амазан, Ирла и феникса в неговата каляска, теглена от осем мулета. Двамата палестинци, bankerите на двореца, които още лежах по очи от страх и признателност, се изправиха и дружината, възседнала ликорни, последва краля на Бетика до двореца му.

Тъй като достойнството на краля на един сериозен народ изискваше мулетата му да вървят ходом, Амазан и Формозанта имаха време да му разкажат своите приключения. Кралят разговаряше също и с феникса, възхищаваше му се и го целуна сто пъти. Той разбра колко невежи, груби и варварски са западните народи, които ядат животни и не разбират вече техния език, разбра, че единствено гангейците са запазили природните качества и първоначалното достойнство на човеци. Но той особено наблягаше, че от всички смъртни най-големи варвари са онези изследвачи-антропокаи, от които Амазан бе избавил света. Той не престава да го благославя и да му благодари. Красивата Формозанта вече постепенно забравяше приключението с момичето на сделките и душата ѝ бе изпълнена единствено с добродетелите на героя, който ѝ бе спасил живота. Амазан, след като

научи колко невинна е била целувката, дадена на египетския цар, и как е бил възкресен фениксът, плуваше в блаженство, опиянен от най-бурна любов.

Обядваха в двореца, където яденето беше доста лошо. Бетикските готвачи бяха най-лошите в Европа, Амазан посъветва царя да си вземе готвачи от Галия. По време на вечерята музикантите на царя изпълниха прочутата мелодия, която след векове стана известна като *Folies d'Espagne*. След обета говориха за работа.

Кралят запита красивия Амазан, красивата Формозанта и красивия феникс какво възнамеряват да правят.

— Колкото до мен — отговори Амазан, — намерението ми е да се завърна във Вавилон, тъй като съм наследник на вавилонския престол, и да поискам от вуйчо си Белус ръката на моята втора братовчедка, несравнимата Формозанта, освен ако тя предпочита да живее с мен в страната на гангейците.

— Несъмнено моето намерение е — рече принцесата — никога да не се разделям от моя втори братовчед; но смятам, че се налага да се завърна при царя, моя баща, още повече, че той ми разреши да отида само на поклонение в Басра, а аз обиколих света.

— Аз пък — каза фениксът — ще следвам навсякъде тези двама нежни и благородни влюбени.

— Прави сте — рече кралят на Бетика. — Но връщането ви във Вавилон не е тъй лесно, както си мислите. Всеки ден получавам сведения за тази страна от тиренските кораби и от моите палестински банкери, които са в кореспонденция с всички народи по земята. Всичко живо по Ефрат и по Нил е грабнало оръжие.

Скитският цар начело на триста хиляди воители, всички на коне, иска да си възвърне наследството на жена си — вавилонския престол. Египетският цар и царят на Индия също опустошават бреговете на Тигър и Ефрат, всеки начело на триста хиляди войници, за да си отмъстят, задето са се подиграли с тях. Докато египетският цар е извън страната си, неговият враг, етиопският цар, разорява Египет с триста хиляди войници, а вавилонският цар има още само шестстотин хиляди души на бойна нога, за да се защитава.

— Признавам — продължи кралят, — че когато чувам за тези огромни войски, които Изтокът бълва, и за тяхното удивително великолепие, като ги сравнявам с нашите малки войски от по двадесет-

тридесет хиляди войници, които е толкова трудно да се облекат и изхранят, склонен съм да вярвам, че Изтокът е бил създаден доста преди Запада. Струва ми се, че едва завчера сме излезли от хаоса и вчера — от варварството.

— Ваше величество — рече Амазан, — понякога тези, които са започнали последни кариерата си, надминават онези, които са я започнали първи. В моята страна мислят, че човекът произхожда от Индия, но аз съвсем не съм уверен в това.

— А какво мислите вие по този въпрос — каза кралят на Бетика, като се обърна към феникса.

— Ваше величество — отвърна фениксът, — аз съм още много млад, за да бъда осведомен за древността, Живял съм само около двадесет и седем хиляди години. Но баща ми, който живя пет пъти по-дълго, ми казваше, че научил от баща си, че източните страни са били винаги по-населени и по-богати от другите. Той бил чувал от своите прадеди, че поколенията на всички животни водят началото си от бреговете на Ганг. Колкото до мен, аз не съм толкова суетен, за да поддържам това мнение, не мога да повярвам, че албионските лисици, съселите в Алпите и вълците в Галия са дошли от моята страна, и също така не вярвам, че боровете и дъбовете във вашите страни произлизат от палмите и кокосовите дървета на Индия.

— Но откъде идваме тогава? — запита кралят.

— Нямам понятие — отговори фениксът. — Бих желал само да зная къде ще могат да отидат красивата вавилонска принцеса и моят мил приятел Амазан.

— Много се съмнявам — каза кралят — че със своите двеста ликорни той ще бъде в състояние да си пробие път през толкова войски от по триста хиляди войници всяка.

— Защо не? — възкликна Амазан.

Кралят на Бетика почувства героичното на израза „защо не?“, но смяташе, че само героичното не е достатъчно срещу безбройни войски.

— Съветвам ви — каза той — да отидете при етиопския цар. Аз съм във връзка с този черен владетел чрез моите палестинци. Ще ви дам препоръчителни писма до него. Тъй като е враг на египетския цар, той ще бъде много щастлив да ви има за съюзник. Мога да ви помогна с две хиляди души, много невзискателни и много храбри. Само от вас

ще зависи да наберете още толкова от хората, които живеят, или по-скоро скачат, в подножието на Пиренеите и се наричат баски или баскони. Изпратете един от вашите воители с ликорната си и няколко диаманта. Няма баск, който да не напусне замъка, тоест колибата на баща си, за да постъпи на ваша служба. Те са неуморими, храбри и шегобийци, ще останете много доволен от тях. Докато ги чакате да дойдат, ние ще ви устроим празненства и ще ви приготвим кораби. Не мога достатъчно да изразя благодарността си за услугата, която ми направихте.

Амазан се радваше на щастието, че е намерил отново Формозанта и че се наслаждава в мир на целия чар на помирението с любимата, който струва почти толкова, колкото и зараждащата се любов.

След малко пристигна цяла дружина от горди и весели баскони, които танцуваха под звуците на тамбурен, друга дружина от горди и важни бетикийци беше вече готова. Старият мургав крал разцелува нежно двамата влюбени. Заповяда да натоварят на корабите им оръжие, легла, фигури и дъски за шахмат, черни дрехи, къдрави яки, лук, овце, кокошки, брашно и много чесън, като им пожела щастливо пътуване, вярна любов и победи.

Флотилията се приближи до брега, където според преданието много векове по-късно финийската Дидона, сестра на Пигмалион и съпруга на Сихей, след като напуснала града Тир, дошла да основе великолепия град Картаген, при което нарязала една волска кожа на ивици, както твърдят най-сериозните древни автори, които никога не разказват басни, и както ни уверяват професорите, които пишат за малките деца, макар че преди всичко в Тир никога не са живели личности на име Пигмалион, Дидона или Сихей, тъй като това са чисто гръцки имена, и макар че по онези времена в Тир е нямало цар.

Разкошният Картаген не беше още морско пристанище. На брега имаше само няколко нумидийци, които сушеха риба на слънце. Плуваха покрай брега на Бизацена и на Големия и Малкия Сирт, плодородни земи, които по-късно станаха Киренайка и Великия Херсонес.

Най-после стигнаха до първото устие на свещената река Нил. На края на тази плодородна земя пристанището Каноп приемаше вече корабите на всички търговски нации, без някой да знае дали богът

Каноп е основал града, или жителите са измислили този бог, нито дали звездата Каноп е дала името си на града, или градът е дал името си на звездата. Всичко, което се знаеше, беше, че градът и звездите са много стари, и това е всичко, което може да се знае за произхода на нещата, от каквото и естество да са те.

Там именно етиопският цар, който беше опустошил цял Египет, видя непобедимия Амазан и възхитителната Формозанта да слизат от кораба. Той взе младежа за бог на войната, а девойката — за богиня на красотата. Амазан му предаде препоръчителното писмо на краля на Бетика. Най-напред етиопският цар устрои в негова чест великолепни празненства, според неотменимия обичай на героичните времена. След това поговориха как да изтребят тристата хиляди войници на египетския цар, тристата хиляди на индийския император и тристата хиляди на скитския хан, които обсаждаха огромния, горд и сластолюбив град Вавилон.

Двете хиляди бетикийци, които Амазан водеше със себе си, му казаха, че нямат нужда от етиопския цар, за да помогнат да се освободи Вавилон, достатъчно било, че техният крал им е заповядал да отидат да го освободят и че само те били достатъчни за този поход.

Басконите казаха, че са вършили много подобни походи, че сами ще разбият египтяните, индийците и скитите и че не желаят да воюват заедно с бетикийците, освен ако те останат в ариергарда.

Двестате гангейци се разсмяха от самохвалството на съюзниците си и твърдяха, че само със сто ликорни ще обърнат в бягство всички царе на земята. Прекрасната Формозанта ги усмири с очарователни и благоразумни слова. Амазан представи на черния монарх своите гангейци и своите ликорни, бетикийските и басконските си съюзници, както и красивата си птица.

Скоро всичко бе готово, за да тръгнат на поход. Щяха да минат през Мемфис, Хелиополис, Арсиное, Петра, Артемита, Сора, Апамея, за да отидат да нападнат тримата царе и да започнат онази паметна война, пред която всички войни, които хората са водили оттогава насам, изглеждат като борби на петли и пѣдпѣдъци.

Всички знаят как етиопският цар се влюби в красивата Формозанта и как я изненада в леглото, когато сладкият сън затваряше дългите ѝ мигли. Всички си спомнят, че Амазан, който видя това, помисли, че нощта ляга при деня. Не е неизвестно също така, че

възмутен от това оскърбление, Амазан веднага извади светкавичния си меч и отрязва престъпната глава на нахалния негър, а след това прогони всички етиопци от Египет. Нали тези чудеса са записани в книгата на египетските летописи? Стоустата мълва разгласи победите, които той нанесе на тримата царе начело на своите бетикийски и басконски воители и на своите ликорни. Той върна красивата Формозанта на баща ѝ и освободи цялата свита на любимата си, която египетският цар беше заробил. Великият хан на скитите се призна за негов васал и бракът му с принцеса Алдея бе потвърден. Признат за наследник на вавилонското царство, непобедимият и благороден Амазан, придружен от своя феникс, влезе тържествено в града в присъствието на сто царе, които му плащаха дан. Празненствата около женитбата му надминаха онези, които цар Белус беше устроил. На масата сервираха опечен бика Алис. Египетският цар и царят на Индия наливаха вино на двамата съпрузи, а тази сватба беше възпята от петстотин велики вавилонски поети.

О, музи, които винаги призоваваме в началото на произведенията си, аз се обръщам към вас едва на края. Напразно ме упрекат, че чета благодарствена молитва, без да съм казал „благослови Господи“ в началото. О, музи, вие все пак не ще откажете да бъдете мои покровителки. Попречете на дръзките подражатели да развалят с басните си истините, с които съм, поучавал смъртните в този верен разказ, тъй както се осмелиха да фалшифицират „Кандид“, „Наивникът“ и целомъдрените приключения на целомъдрената Жана, които един бивш капуцински калугер обезобрази в батавските издания със стихове, достойни за капуцински калугер. Нека не напакосят на моя печатар, който е обременен с многобройно семейство и едва има с какво да купи букви, хартия и мастило.

О, музи, наложете мълчание на този отвратителен Коже, професор по дърдорене в колежа „Мазарен“, който остана недоволен от назидателните слова на Велизарий и император Юстиниан и написа долни, клеветнически пасквили срещу тези двама велики мъже. Запушете устата на онзи педант Ларше, който, без да знае и дума старовавилонски, без да е пътувал като мен по бреговете на Ефрат и Тигър, има безсрамието да твърди, че красивата Формозанта, дъщеря на най-великия цар на света, и принцеса Алдея, и всички жени от този почитан двор, водени от религиозни чувства, ходели да правят любов с

всички коняри в Азия за пари, и то в големия вавилонски храм. Този колежански развратник, ваш враг и враг на приличието, обвинява красивите египтянки от Мендес, че се любели само с пръчове, и по този случай тайничко се готви да обиколи Египет, за да може най-после да изживее приятни приключения.

Тъй като не познава нито съвременните, нито древните неща, той подхвърля, надявайки се да се вмъкне при някоя бабичка, че на осемдесетгодишна възраст нашата несравнима Нинон^[6] спяла с абата Жедоан, член на Френската академия и на Академията за надписи и художествена литература. Никога не е чувал за абат Шатоньоф и го смесва с абат Жедоан. Той не познава както Нинон, така и вавилонските момичета.

О, музи, дъщери на небето, вашият враг Ларше прави дори нещо повече: той възхвалява педерастията, осмелява се да твърди, че всички хлапаци в моята страна се подлагат на това безчестие. Той смята, че ще се спаси, като увеличава броя на виновните.

Благородни и целомъдрени музи, вие, които еднакво ненавиждате педантизма и педерастията, защитете ме от господин Ларше!

А вие, многоуважаеми господин Алиборон, наречен Фрерон, бивш тъй наречен йезуит, чийто Парнас е ту в Бисетр^[7], ту в кръчмата на ъгъла, вие, към когото са се отнесли така справедливо на всички европейски сцени в почтената комедия „Шотландката“^[8], вие, достоен син на свещеника Дефонтен, роден от неговата любов с едно от онези красиви деца, носещи меч и превръзка, подобно на сина на Венера, и които като него се издигат във въздуха, макар че винаги стигат само до комина, драги мой Алиборон, към когото винаги съм изпитвал толкова нежни чувства, вие, който ме разсмивахте цял месец наред по времето на „Шотландката“, препоръчвам ви моята „Вавилонска принцеса“, говорете лошо за нея, за да я четат хората.

Няма да ви забравя тук и вас, черковни вестникарю, знаменит оратор на гърчещите се праведници, баща на църквата, основана от абат Бешеран и Абраам Шоме, не пропускайте да споменете във вашите вестничета колкото благочестиви, толкова и красноречиви и разумни, че вавилонската принцеса е еретичка, деистка и безбожница. Особено се постарайте да накарате господин Рибалие да нареди така, че Сорбоната да осъди „Вавилонската принцеса“. Ще доставите

голямо удоволствие на моя издател, комуто подарих тази малка история.

---

[1] Бетис — древното име на р. Гвадалквивир. ↑

[2] Бетика — стара испанска провинция, приблизително днешна Андалузия. ↑

[3] Антропокаи. (гр.) — букв. човекогорители. ↑

[4] В европейските средновековни легенди Магог е възплъщение на неверниците. ↑

[5] С любов към Бога (исп.). — Б. пр. ↑

[6] Нинон дьо Ланкло (1620–1705) — светска дама, известна с блестящия си ум. ↑

[7] Бисетр — парижка лудница. ↑

[8] „Шотландката“ — комедия от Волтер, в която той осмива своя враг Фрерон. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.